

Terug naar school

SCHOLING VAN ALLOCHTONE KINDEREN IN HET LAND VAN OORSPRONG

**Adviescommissie voor
Vreemdelingenzaken**

ADVIES

De ACVZ

De Adviescommissie voor vreemdelingenzaken is een bij de Vreemdelingenwet 2000 ingesteld onafhankelijk adviesorgaan. Zij heeft tot taak de Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie en het Parlement gevraagd en ongevraagd te adviseren over het vreemdelingenrecht en het beleid terzake, alsmede over een beperkt aantal individuele zaken.

De Adviescommissie voor vreemdelingenzaken is een adviescollege in de zin van de Kaderwet adviescolleges en is als zodanig ingericht.

Zij geeft in haar hoedanigheid van beleidsadviescollege zowel beleidsreactieve als beleidsproactieve adviezen. Enerzijds worden adviezen uitgebracht met een analyse van gevoerd beleid en bestaande wetgeving of van een bestaande praktijk met als doel te leren of het beleid dan wel die wetgeving goed functioneert. Zo nodig worden aanbevelingen tot verbetering gedaan. Anderzijds wordt geadviseerd over toekomstige ontwikkelingen en mogelijk te verwachten problemen en worden (alternatieve) richtingen voor beleid en de bijbehorende wetgeving aangegeven. Tenslotte worden verkenningen uitgevoerd waarbij een beleidsveld of een feitelijke gang van zaken dan wel ontwikkelingen in beeld worden gebracht met beschrijving van de daarin eventueel aangetroffen vraagstukken. De advisering dient praktisch en oplossingsgericht te zijn.

De Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken bestaat uit vijftien leden die op persoonlijke titel zijn benoemd.

Colofon

Advies 'Terug naar school, scholing van allochtone kinderen in het land van oorsprong', uitgebracht aan de Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie.

Uitgave van de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken, Den Haag, 2006

Advieskenmerk: 17•2006, april 2006
ISBN 90-8521-026-7

Bestellingen van publicaties:
Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken
Postbus 93127
2509 AC Den Haag
email: acvz@acvz.com
(070) 370 4300 of via de website: www.acvz.com

Vormgeving: Studio Daniëls BV, Den Haag
Drukwerk: Drukkerij Palace Print, Den Haag

Terug naar school

SCHOLING VAN ALLOCHTONE KINDEREN
IN HET LAND VAN OORSPRONG

DEN HAAG, APRIL 2006

Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken

aan Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie
Mw. drs. M.C.F. Verdonk
Kamer L 324
Postbus 20301
2500 EH 'S-GRAVENHAGE

contactpersoon Mr. H. Pronk
doorkiesnummer 070 – 370 8012
datum 28 april 2006
ons kenmerk ACVZ/ADV/06/009
uw kenmerk 5327779/04/DVB
bijlage(n) 1
onderwerp Aanbieding advies 'Terug naar school'

Zeer geachte mevrouw Verdonk,

Hierbij biedt de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken u haar advies 'Terug naar school' aan, een advies over het tijdelijk in het land van oorsprong school gaan door allochtone kinderen die in Nederland zijn geboren. De commissie voldoet hiermee aan uw schriftelijke verzoek tot advies van 8 augustus 2005.

De ACVZ komt tot de conclusie dat het schoolgaan van in Nederland geboren kinderen in het land van oorsprong een in omvang beperkt verschijnsel is, dat bovendien steeds minder lijkt voor te komen. De ACVZ schat dat jaarlijks enkele duizenden allochtone kinderen tijdelijk in het buitenland verblijven en daar naar school gaan. Naar het zich laat aanzien betreft het minder dan één procent van de allochtone leerlingen in Nederland.

De beweegredenen van de ouders zijn gevarieerd. Vaak spelen meerdere motieven een rol. Gewoonlijk zijn de betrokken ouders van mening dat het onderwijsstelsel in Nederland niet aansluit bij de behoeften van hen en hun kinderen. Onderwijs in de taal en cultuur van het land van oorsprong ontbreekt. Er heerst te weinig orde en discipline op school en er is volgens deze ouders te weinig aandacht voor allochtone leerlingen. Deze zouden te vaak naar de lagere vormen van voortgezet onderwijs worden doorverwezen. Verder wordt het negatieve klimaat ten aanzien van vreemdelingen als reden genoemd. Ook worden kinderen, die dreigen te ontsporen, teruggezonden naar het land van herkomst. Soms gaan meisjes terug om een rol te spelen in de zorg voor familieleden.

Het hangt erg van de individuele omstandigheden af of een tijdelijk verblijf in het buitenland positieve dan wel negatieve integratie-effecten heeft. Daarbij zijn verschillende factoren in het spel: het opleidingsniveau en de sociaal-economische positie van de ouders, de vooropleiding en persoonlijkheid van het kind, de leeftijd waarop deze naar het buitenland vertrekt, de duur van het verblijf in het buitenland, het niveau van het genoten onderwijs aldaar, de mate van contact met de Nederlandse samenleving gedurende het verblijf in het land van oorsprong en de wijze van reïntegratie in Nederland.

postadres

Postbus 93127
2509 ac 's-Gravenhage

bezoekadres

Bruggebouw Oost, 1e etage
A-kern
Julian van Stolberglaan 10
2595 cl 's-Gravenhage

Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken

De ACVZ komt tot de conclusie dat het verschijnsel van het tijdelijk onderwijs volgen in het land van herkomst geen intensieve overheidsinterventie behoeft. Het gaat om een relatief gering aantal personen. Op individueel niveau dreigt voor sommigen versterking van de achterstandspositie, voor anderen gloort een betere toekomst in Nederland mede door het verblijf in het buitenland. Kortom, positieve effecten zijn evenzeer mogelijk als negatieve.

Dit betekent niet dat er geen mogelijkheden zijn om de negatieve effecten, die het schoolgaan in het buitenland voor een deel van de kinderen zal hebben, te neutraliseren. Betere voorlichting over het Nederlands onderwijssysteem kan voorkomen dat ouders op grond van misvattingen de keuze maken hun kinderen naar het herkomstland te sturen. Kinderen die in het buitenland school gaan, zouden moeten worden gestimuleerd om de kennis van de Nederlandse taal op peil, en hun binding met de Nederlandse samenleving in stand te houden. Scholen zouden kunnen worden gestimuleerd in contact te blijven met hun ex-leerlingen in het buitenland en ze kunnen voorzien van lesmateriaal over het Nederlandse curriculum. In sommige gevallen worden jongeren gedwongen teruggestuurd en vrezen zij terecht dat hun toekomstperspectief zal worden geschaad. De op te richten Zorg Advies Teams in de Nederlandse scholen zullen attent moeten zijn op deze situaties. Verder moet worden bezien in hoeverre leerlingen, die door een verblijf in het buitenland in een achterstandspositie zijn geraakt, extra aandacht kunnen krijgen binnen het Nederlandse onderwijssysteem. Het is heel wel mogelijk dat het tijdelijk schoolgaan in het buitenland een indicator is voor een verhoogd risico op voortijdig schoolverlaten. Als dat het geval is, zouden preventieve en curatieve maatregelen zich ook moeten uitstrekken tot deze groep kinderen. Verder zou kunnen worden bezien in hoeverre de op te richten schakelklassen voor kinderen in een achterstandspositie open gesteld kunnen worden voor kinderen die door scholing in het buitenland in een dergelijke positie zijn geraakt.

Op uw verzoek heeft de ACVZ ook vreemdelingrechtelijke maatregelen overwogen. De ACVZ acht het niet nodig de regels voor het verplaatsen van het hoofdverblijf, de verbreking van de gezinsband of de wedertoelating aan te scherpen. Dergelijke maatregelen zouden overigens niet effectief zijn: uit het onderzoek blijkt dat de doelgroep van het advies er grotendeels 'immuun' voor is, omdat de jongeren veelal (mede) de Nederlandse nationaliteit bezitten. Evenzeer acht de ACVZ een aparte inburgeringsplicht voor deze groep - nog los van de vraag of deze wettelijk haalbaar is - niet noodzakelijk.

De ACVZ zal het advies op 1 mei 2006 openbaar maken. Vanzelfsprekend is de Adviescommissie te allen tijde bereid u een toelichting op het voorliggende advies te geven.

Hoogachtend,

De Voorzitter,

De Secretaris,

Mr. T.J.P. van Os van den Abeelen

dr. J.J. van Miert (wnd)

Inhoud

ADVIES IN KORT BESTEK	8
HOOFDSTUK 1	
<i>Inleiding</i>	11
1.1 Voorgeschiedenis van de adviesaanvraag	11
1.2 De adviesaanvraag	11
1.3 Methodologische verantwoording	12
1.4 Opbouw van het advies	13
HOOFDSTUK 2	
<i>Omvang en juridische aspecten</i>	14
2.1 Omvangbepaling	14
2.2 Het juridisch kader	19
HOOFDSTUK 3	
<i>Beweegredenen</i>	26
3.1 Categorieën beweegredenen	26
3.2 Onderzoek naar tijdelijke terugkeer naar Turkije	29
3.3 Conclusie	30
HOOFDSTUK 4	
<i>Effecten en ervaringen</i>	31
4.1 Allochtone zij-instromers in het onderwijs	31
4.2 Ervaringen op microniveau	33
4.3 Conclusie	34
HOOFDSTUK 5	
<i>Beschouwing en conclusies</i>	37
BIJLAGEN	
1 Adviesaanvraag 8 augustus 2005 van de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie	42
2 Samenstelling ACVZ per 1 april 2006	45
3 Geraadpleegde personen en instanties	47
4 Geraadpleegde literatuur	48
5 Overzicht van uitgebrachte adviezen	51
6 Summary	52

Advies in kort bestek

Inleiding

Integratie is één van de speerpunten van het kabinet Balkenende II. Om de integratie te bevorderen heeft dit kabinet enkele ambitieuze initiatieven genomen, namelijk het instellen van een inburgeringstoets in het buitenland voor migranten die langdurig in Nederland willen verblijven, en een Wet inburgering die grote groepen nieuw- en oudkomers een verplichting tot inburgering oplegt (deze wet wordt naar verwachting 1 januari 2007 van kracht). In het parlement bestaat kritiek op specifieke juridische en uitvoeringstechnische aspecten van de wet, maar het bevorderen van integratie wordt door alle politieke partijen krachtig gesteund.

Maatschappelijke verschijnselen, die integratie lijken te belemmeren, kunnen daarom op verhoogde politieke aandacht rekenen. Dit advies gaat over één van die verschijnselen. In het parlement zijn in de afgelopen jaren enkele malen zorgen uitgesproken over het schoolgaan in het herkomstland van hun ouders door kinderen die in Nederland zijn geboren. De politieke discussie had met name betrekking op de Turkse en Marokkaanse bevolkingsgroepen in Nederland. Het tijdelijk terugzenden van kinderen zou volgens de politici met enige regelmaat voorkomen en tot grote leerachterstanden leiden.

Adviesaanvraag

De minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie besloot naar aanleiding van een in de politiek gevoerde discussie de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (ACVZ) te vragen advies uit te brengen over het verschijnsel van het onderwijs volgen in het herkomstland door kinderen van allochtone afkomst. Zij vroeg de commissie het verschijnsel kwantitatief in beeld te brengen, de beweegredenen van de ouders te beschrijven, een inschatting te maken van de gevolgen voor de integratie en, indien de commissie dit nodig acht, maatregelen voor te stellen ter bestrijding van het verschijnsel.

Omvang

Met dit advies voldoet de ACVZ aan het verzoek van de minister. De commissie heeft getracht het verschijnsel cijfermatig in te kaderen. Ze heeft onderzoek laten doen naar de beweegredenen en met verschillende deskundigen gesproken om mogelijke effecten op educatie en integratie in beeld te brengen. Uiteindelijk leidden deze activiteiten tot de conclusie dat het schoolgaan van in Nederland geboren kinderen in het land van oorsprong een in omvang beperkt verschijnsel is, dat bovendien steeds minder lijkt voor te komen. De ACVZ schat dat jaarlijks enkele duizenden allochtone kinderen tijdelijk in het buitenland verblijven en daar naar school gaan. Naar het zich laat aanzien betreft het minder dan één procent van de allochtone leerlingen in Nederland.

Beweegredenen

De ACVZ heeft onderzoek laten verrichten naar de beweegredenen van in Nederland woonachtige personen van Turkse en Marokkaanse afkomst om kinderen tijdelijk schooling te laten volgen in het land van herkomst. Deze beweegredenen zijn gevarieerd. Vaak spelen meerdere motieven een rol. Gewoonlijk zijn de betrokken ouders van mening dat

het onderwijsstelsel in Nederland niet aansluit bij de behoeften van hen en hun kinderen. Onderwijs in de taal en cultuur van het land van oorsprong ontbreekt. Er heerst te weinig orde en discipline op school en er is volgens deze ouders te weinig aandacht voor allochtone leerlingen. Deze zouden te vaak naar de lagere vormen van voortgezet onderwijs worden doorverwezen. Verder wordt het negatieve klimaat ten aanzien van vreemdelingen als reden genoemd. Ook worden kinderen, die dreigen te ontsporen, teruggezonden naar het land van herkomst. Soms gaan meisjes terug om een rol te spelen in de zorg voor familieleden.

De mening van de ouders stemt niet altijd overeen met de feiten. Zo is aangetoond dat het schooladvies aan allochtone leerlingen eerder te hoog dan te laag is, en krijgen scholen met veel allochtone leerlingen veel extra financiële middelen. Daar staat tegenover dat het beeld van het verharde klimaat jegens vreemdelingen in Nederland in onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau wordt bevestigd.

Effecten

Er is geen specifiek onderzoek verricht naar de effecten van het tijdelijk volgen van onderwijs in het buitenland op de onderwijsprestaties, carrièreverloop en maatschappelijke participatie van allochtonen. Wel is bekend dat Turken en Marokkanen, die een deel van hun opleiding in het herkomstland hebben genoten alvorens naar Nederland te komen, beduidend minder presteren in het onderwijs dan zij die hier zijn geboren. Ook is de schooluitval van de tussengeneratie (geïmmigreerd tussen zesde en achttiende levensjaar) groter dan die van de tweede generatie (hier geboren of vóór het zesde levensjaar geïmmigreerd). Algemeen gesproken beïnvloedt het volgen van (een deel) van de opleiding in het herkomstland, de onderwijsprestaties dus negatief. Echter, afhankelijk van persoonlijke capaciteiten en het onderwijsniveau van de in het buitenland gevolgde opleiding, kan een eventuele achterstand worden ingelopen. In het onderzoek, dat de ACVZ heeft laten verrichten, komen verschillende positieve verhalen naar voren over Turken en Marokkanen, die tijdelijk in het land van oorsprong zijn geschoold. Verder tonen de resultaten van de Stichting voor Vluchteling-Studenten UAF dat talentvolle vreemdelingen zonder Nederlandse vooropleiding succesvol kunnen zijn in onze samenleving.

Het hangt dus erg van de individuele omstandigheden af of een tijdelijk verblijf in het buitenland positieve dan wel negatieve integratie-effecten heeft. Daarbij zijn volgens de ACVZ verschillende factoren in het spel: het opleidingsniveau en de sociaal-economische positie van de ouders, de vooropleiding en persoonlijkheid van het kind, de leeftijd waarop deze naar het buitenland vertrekt, de duur van het verblijf in het buitenland, het niveau van het genoten onderwijs aldaar, de mate van contact met de Nederlandse samenleving gedurende het verblijf in het land van oorsprong en de wijze van reïntegratie in Nederland.

Overheidsinterventie nodig?

De ACVZ komt tot de conclusie dat het verschijnsel van het tijdelijk onderwijs volgen in het land van herkomst geen intensieve overheidsinterventie behoeft. Het gaat om een relatief gering aantal personen. Op individueel niveau dreigt voor sommigen versterking van de achterstandspositie, voor anderen gloort een betere toekomst in Nederland mede door het verblijf in het buitenland. Kortom, positieve effecten zijn evenzeer mogelijk als negatieve.

Het onderwijs doen volgen in het herkomstland is een normaal verschijnsel dat past bij de fase van integratie waarin veel allochtone groepen, waaronder de Turken en Marokkanen, zich bevinden. Waar zij zich eerder nog voornamelijk oriënteerden op het land van herkomst, hebben de meeste ingezetenen nu de voeten stevig in de Hollandse aarde geplant. Dit neemt niet weg dat de tradities uit het land van oorsprong nog zeer belangrijk zijn, en dat zullen blijven. Ouders vinden vaak – dat is allochtone en autochtone ouders eigen – dat de kinderen de tradities verwaarlozen. In een tijd van transitie, zoals die zich nu voordoet, geven sommige ouders er nog de voorkeur aan om hun kinderen in het land van oorsprong te laten inwijden in de ‘eigen’ taal en cultuur zonder dat dit een keuze tegen de Nederlandse samenleving impliceert. Het is een verschijnsel dat zich naar verwachting in de loop der tijd steeds minder zal voordoen.

Dit betekent niet dat er geen mogelijkheden zijn om de negatieve effecten, die het schoolgaan in het buitenland voor een deel van de kinderen zal hebben, te neutraliseren. De ACVZ noemt er enkele:

- Betere voorlichting over het Nederlands onderwijssysteem kan voorkomen dat ouders op grond van misvattingen de keuze maken hun kinderen naar het herkomstland te sturen.
- Kinderen die in het buitenland school gaan, zouden moeten worden gestimuleerd om de kennis van de Nederlandse taal op peil, en hun binding met de Nederlandse samenleving in stand te houden. De mogelijkheden daartoe worden, met de wereldwijde opmars van het internet, steeds ruimer.
- Scholen zouden kunnen worden gestimuleerd in contact te blijven met hun ex-leerlingen in het buitenland en ze kunnen voorzien van lesmateriaal over het Nederlandse curriculum. Andersom kan het contact van de klas met de jongere in het buitenland op een creatieve wijze bijdragen aan de kennis van Nederlandse jongeren (en docenten) over het leven in andere landen.
- In sommige gevallen worden jongeren gedwongen teruggestuurd en vrezen terecht dat hun toekomstperspectief zal worden geschaad; bijvoorbeeld in een situatie waar het onderwijs van slechte kwaliteit is of in het geheel geen onderwijs wordt genoten, omdat het kind een zorgtaak in de familie krijgt of zelfs wordt uitgehuwelijkt. De op te richten Zorg Advies Teams in de Nederlandse scholen zullen attent moeten zijn op deze situaties.
- Bezien moet worden in hoeverre leerlingen, die door een verblijf in het buitenland in een achterstandpositie zijn geraakt, extra aandacht kunnen krijgen binnen het Nederlandse onderwijssysteem. Het kabinet neemt momenteel intensieve maatregelen om het voortijdig schoolverlaten te bestrijden. Het is heel wel mogelijk dat het tijdelijk schoolgaan in het buitenland een indicator is voor een verhoogd risico op voortijdig schoolverlaten. Als dat het geval is, zouden preventieve en curatieve maatregelen zich ook moeten uitstrekken tot deze groep kinderen. Verder zou kunnen worden bezien in hoeverre de op te richten schakelklassen voor kinderen in een achterstandpositie opengesteld kunnen worden voor kinderen die door scholing in het buitenland in een dergelijke positie zijn geraakt.

De minister heeft de ACVZ onder meer gevraagd om vreemdelingrechtelijke maatregelen te overwegen. De ACVZ acht het niet nodig de regels voor het verplaatsen van het hoofdverblijf, de verbreking van de gezinsband of de wedertoelating aan te scherpen. Dergelijke maatregelen zouden overigens niet effectief zijn: uit het onderzoek blijkt dat de doelgroep van het advies er grotendeels ‘immuun’ voor is, omdat de jongeren veelal de Nederlandse nationaliteit bezitten. Evenzeer acht de ACVZ een aparte inburgeringsplicht voor deze groep - nog los van de vraag of deze wettelijk haalbaar is - niet noodzakelijk.

HOOFDSTUK I

Inleiding

In deze inleiding wordt de voorgeschiedenis van de adviesaanvraag beschreven. Vervolgens wordt de adviesaanvraag toegelicht en de onderzoeksmethode verantwoord. Tot slot volgt een paragraaf over de opbouw van het advies.

1.1 Voorgeschiedenis van de adviesaanvraag

In het Beleidsdebat VMBO dat op 11 mei 2004 in de Eerste Kamer is gehouden, is door lid Klink (CDA) opgemerkt dat ‘het met enige regelmaat voorkomt dat scholieren voor lange tijd naar het land van herkomst van hun ouders verhuizen om na enkele jaren weer terug te keren naar een school in Nederland. Het gaat dan in de regel om een school voor VMBO. Dat levert enorme leer- en taalachterstanden op die niet of heel moeilijk zijn in te halen.’¹ Daarbij is door Klink tevens opgemerkt dat bij navraag bij scholen en leerplichtambtenaren geen duidelijk beeld is ontstaan. De informatie ‘lekt tussen de instanties weg’. Minister Van der Hoeven van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) is daarop gevraagd of er zicht is op het aantal allochtone leerlingen dat in het buitenland school gaat. Bij brief van 22 december 2004² informeerde zij de Eerste Kamer daarover. Van der Hoeven had navraag gedaan bij het Ministerie van Justitie (de Immigratie- en Naturalisatiedienst, IND) en bij directies van scholen (via de vereniging Schoolmanagers Voortgezet Onderwijs). Er bleken onvoldoende gegevens beschikbaar om de vraag te beantwoorden en geen van de bevraagde scholen had voorbeelden van of ervaringen met een dergelijke situatie.

Het politieke debat was in de tussentijd niet verstomd. Dat blijkt onder andere uit het debat in de Tweede Kamer naar aanleiding van het Rapport “Bruggen bouwen” van de commissie Blok.³ In een motie Verhagen c.s. van 2 september 2004 wordt gerept van de ‘ernstige afbreuk’ aan de integratie in de Nederlandse samenleving die kan ontstaan door het verblijf in het buitenland. In de motie wordt verzocht om ‘maatregelen te treffen waarmee kan worden voorkomen dat ouders die behoren tot de doelgroepen van het inburgeringsbeleid hun kinderen in het land van herkomst naar de middelbare school sturen’.⁴ Op 7 september 2004 werd de motie aangenomen.⁵

Vervolgens vroeg de minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie de ACVZ op 8 augustus 2005 om advies. In haar brief stelt ze dat ze de strekking van de motie onderschrijft, maar nader onderzoek nodig acht naar het fenomeen. In de volgende paragraaf wordt haar adviesvraag nader beschreven.

1.2 De adviesaanvraag

In haar adviesaanvraag stelde de minister de volgende vragen:

-
- 1 *Handelingen I 2003/04*, 27, p. 1426 (Beleidsdebat VMBO, 11 mei 2004). Uit navraag door de ACVZ bij het CDA blijkt dat deze informatie voortkomt uit een artikel uit een Duits dagblad. Het artikel is echter door het CDA niet meer te achterhalen.
 - 2 Brief aan de voorzitter van de Eerste Kamer der Staten Generaal, 22 december 2004, VO/OK/04/60740.
 - 3 Blok, S.A. (voorz.) (2004), *Bruggen bouwen. Onderzoek naar integratiebeleid*, Den Haag: Sdu Uitgevers.
 - 4 *Kamerstukken II 2003/04*, 28 689, nr. 30.
 - 5 *Handelingen II 2003/04*, 95, p. 6116.

- kan een indicatie worden gegeven van het aantal gevallen waarin van het naar het land van herkomst zenden van kinderen voor het volgen van een (middelbare) schoolopleiding sprake is?;
- wat zijn de beweegredenen voor de ouders om dit te doen?;
- is de veronderstelling dat dit ernstig afbreuk doet aan de integratie van deze kinderen juist te achten?;
- op welke wijze kan dit fenomeen, indien dit uit oogpunt van integratie noodzakelijk dan wel wenselijk kan worden geacht, worden bestreden?

De minister verzocht de ACVZ verder aandacht te besteden aan kinderen met de Nederlandse nationaliteit die samen met hun moeder zijn achtergelaten in het land van herkomst en op jongvolwassen leeftijd pas weer terugkeren naar Nederland. De minister vroeg de ACVZ om, indien dat nodig zou worden geacht, maatregelen voor te stellen zowel op vreemdelingrechtelijk gebied als op andere terreinen.

De minister verzocht de ACVZ het advies uiterlijk in het najaar van 2005 uit te brengen. Deze termijn was voor de ACVZ, ook gezien de prioriteiten die de minister aan andere adviezen gaf, niet haalbaar. Daarom wordt dit advies eerst in het voorjaar van 2006 uitgebracht.

1.3 Methodologische verantwoording

De ACVZ heeft gekozen voor een beperkte onderzoeksopzet. Hiervoor zijn twee redenen. Ten eerste bestond bij de commissie, mede naar aanleiding van de brief van minister Van der Hoeven van OCW van december 2004 (zie hierboven, par. 1.2), enige twijfel over de vraag of het schoolgaan van kinderen in het land van oorsprong in kwantitatieve zin wel een betekenisvol verschijnsel is. Ten tweede was de adviestermijn, zelfs rekening houdend met verlate oplevering, relatief kort.

Om de adviesaanvragen te beantwoorden heeft de ACVZ de volgende stappen ondernomen:

1. De omvang van het verschijnsel is ingekaderd gebruik makend van cijfers van de Sociale Verzekeringsbank (SVB) en de Diensten Leerplicht van enkele grote en kleinere gemeenten in Nederland. Daarnaast is aan respondenten, die in het kader van dit advies zijn geïnterviewd, steeds gevraagd een inschatting te maken van de omvang van het fenomeen.
2. Om de beweegredenen van de ouders te achterhalen heeft de ACVZ onderzoek laten verrichten onder de doelgroep van het advies door Mex-it, een in Amsterdam gevestigd adviesbureau.⁶ Mex-it heeft als onderzoeksmethodiek gekozen voor enkele diepte-interviews, een tweetal groepsgesprekken met de Marokkaanse en Turkse doelgroep en het plaatsen van stellingen op een Marokkaans en Turks internetforum (met een verzoek om reacties). Daarnaast heeft de ACVZ gesproken met diverse deskundigen en andere betrokkenen.
3. Het onderzoek naar de effecten op de integratie kent een beperking. Aan de hand van onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) is vrij nauwkeurig in beeld gebracht wat de onderwijseffecten zijn van het op latere leeftijd naar Nederland migreren door jeugdige allochtonen (zogenaamde zij-instroom in het onderwijs). Er is echter geen onderzoek bekend naar de effecten van tijdelijk verblijf in het buiten-

6 MEX-IT is een adviesbureau voor intercultureel management dat opereert op het gebied van strategische beleidsontwikkeling, onderzoek, interculturele communicatie, training & coaching en werving & selectie. Het rapport van Mex-it is verkrijgbaar op www.acvz.com

land van in Nederland geboren kinderen. De ACVZ heeft zich, vanwege de keuze voor een beperkte onderzoeksopzet, geconcentreerd op een inventarisatie van mogelijke positieve en negatieve effecten op basis van inschattingen van betrokkenen uit de doelgroep zelf, van professionals zoals leerplichtambtenaren en andere experts. Nader onderzoek is nodig om de precieze integratie-effecten in beeld te brengen van het terugzenden van kinderen naar het herkomstland om daar enkele jaren onderwijs te volgen. Hiertoe zouden de prestaties in onderwijs en arbeidsmarkt, de taalvaardigheid, de deelname aan het maatschappelijke leven e.d. van een representatieve groep jongeren, die een deel van hun jeugd in het buitenland hebben verkeerdt, moeten worden vergeleken met een vergelijkbare controlegroep die in Nederland heeft verbleven. Een dergelijk omvangrijk en langdurig onderzoek valt buiten het bereik van dit advies. Er is bovendien alleen aanleiding voor als vermoed wordt dat het verschijnsel van het tijdelijk schoolgaan in het buitenland een zodanige omvang en negatieve gevolgen heeft dat voor ernstige integratieproblemen moet worden gevreesd.

4. Om mogelijke overheidsinterventies in kaart te brengen, heeft de ACVZ de vreemdelingrechtelijke positie in beeld gebracht van niet-Nederlandse jongeren die na een langdurig verblijf in het buitenland naar Nederland willen terugkeren. Daarnaast is bezien in hoeverre het vreemdelingenrecht überhaupt handvatten biedt om het verschijnsel van schoolgaan in het herkomstland te bestrijden. Ook is onderzocht in hoeverre terugkerende kinderen inburgeringsplichtig zijn. Over andersoortige maatregelen is gesproken met de eerder genoemde deskundigen en professionals.

1.4 Opbouw van het advies

Na deze inleiding volgt eerst een hoofdstuk over de omvangbepaling en de juridische aspecten van het schoolgaan in het buitenland (hoofdstuk 2). Vervolgens worden in hoofdstuk 3 de beweegredenen van de ouders in kaart gebracht. Dit hoofdstuk is voornamelijk gebaseerd op het onderzoek van Mex-it. Hoofdstuk 4 is gewijd aan de effecten van het schoolgaan in het buitenland. Hoofdstuk 5 bevat een beschouwing over de noodzaak en mogelijke vormgeving van overheidsinterventie ter bestrijding van het schoolgaan in het buitenland.

Omvang en juridische aspecten

Dit hoofdstuk opent met een paragraaf over een omvangbepaling van het schoolgaan in het land van origine. Daarna worden enkele juridische aspecten rond onderwijs, verblijfsrecht en inburgering belicht.

2.1 Omvangbepaling

Veel ingezetenen van Nederland hebben in het verleden scholing gehad in een ander land. Dat geldt zowel voor autochtonen als allochtonen. Nederlanders in dienst van buitenlandse bedrijven of voor de overheid werkzaam in het buitenland laten hun kinderen school gaan op lokale – meest internationaal georiënteerde – scholen. Sommige allochtonen hebben een deel van hun scholing elders ondergaan omdat ze pas gedurende de leerplichtige periode, of er na, naar Nederland zijn gekomen. In deze voorbeelden is scholing in het buitenland in veel gevallen feitelijk onvermijdelijk.

Het is daarnaast niet uitzonderlijk dat ouders de voorkeur geven aan een school buiten Nederland boven een Nederlandse school. Sommige, meest welgestelde, ouders zenden hun kinderen naar een privé-school in het buitenland, bijvoorbeeld om de internationale oriëntatie van de kinderen te bevorderen. Anderen doen dit omdat zij bezwaren hebben tegen het Nederlandse onderwijssysteem. Zo zijn, volgens berichten in de Belgische krant 'De Standaard', in het schooljaar 2005/2006 circa 16.000 Nederlandse kinderen, voornamelijk uit de grensstreek, ingeschreven in het Vlaamse onderwijs. In zeven jaar tijd is dit aantal met ongeveer 63% gestegen. De kinderen gaan vooral naar middelbare scholen, maar in toenemende mate ook naar basisscholen.⁷ De omgekeerde beweging doet zich echter ook voor: in de Duitse grensstreek wonende Nederlanders zenden hun kinderen vaak in Nederland naar school.⁸

Het in het land van oorsprong schoolgaan van kinderen, die in Nederland uit allochtone ouders zijn geboren, is dus slechts één van de verschijningsvormen van onderwijs volgen in het buitenland. In deze paragraaf wordt getracht deze vorm cijfermatig in te kaderen. Dat is slechts gedeeltelijk mogelijk. Er is immers geen sluitende, landelijke registratie van het verschijnsel. Zoals gesteld heeft de minister van OCW de Tweede Kamer in december 2004 bericht dat er onvoldoende gegevens beschikbaar zijn om een omvangschatting op te stellen. De ACVZ heeft geprobeerd met behulp van verschillende bronnen het verschijnsel van schoolgaan in het herkomstland cijfermatig te beschrijven. Zo zijn de Sociale Verzekeringsbank (SVB), verschillende gemeenten, Ingrado (voorheen de Landelijke Vereniging voor Leerplichtambtenaren) en de Immigratie- en Naturalisatie Dienst (IND) benaderd. De twee laatstgenoemde organisaties waren niet in staat relevante cijfers te leveren.⁹

7 *De Standaard*, 11 februari 2006. Voor de motivatie van de ouders, zie het hoofdstuk 'Beweegredenen'.

8 Angelika van der Kooi, *Wonen in Duitsland – leren in Nederland? Onderzoek naar de schoolkeuze van Nederlandse woonmigranten in het Duitse gedeelte van de EUREGIO, onderzoek in opdracht van EUREGIO* (Samenvatting van onderzoek uitgevoerd door Yvonne Brockhaus). In het gebied tussen Emlichheim (bij Coevorden) en Bocholt (bij Doetinchem) gaat het om 1.061 leerplichtige kinderen, van wie tussen 306 en 572 in Nederland schoolgaan. Als reden wordt onder andere het Duits onderwijssysteem genoemd, dat niet bij de wensen van de ouders aansluit.

9 Via de Directie Vreemdelingenbeleid van het Ministerie van Justitie is bij de IND gevraagd of het mogelijk is de kinderen te achterhalen die een herhaalde aanvraag doen om een verblijfsvergunning of machtiging tot voorlopig verblijf in het buitenland. Het zou dan om kinderen moeten gaan die eerder een VTV in Nederland hebben gehad die is verlopen door bijvoorbeeld het niet tijdig verlengen of door het lange verblijf in het buitenland. Mede door de overdracht van taken van de Vreemdelingendiensten van de gemeenten aan de IND is dit niet uit het systeem te achterhalen.

Tevens blijkt uit navraag bij de diplomatieke posten in Marokko en Turkije dat geen cijfermatige gegevens over het verschijnsel aanwezig zijn.

Cijfers van de Sociale Verzekeringsbank (SVB)

De SVB is verantwoordelijk voor de verstrekking van kinderbijslag aan ouders die daar recht op kunnen doen gelden.¹⁰ De SVB kan gegevens verstrekken over de aantallen kinderen die in het buitenland wonen, van wie minimaal één van de ouders in Nederland woont en kinderbijslag ontvangt. Deze cijfers komen niet precies overeen met de doelgroep van dit advies. Niet bekend is immers of deze kinderen eerder in Nederland hebben gewoond en of de ouders de intentie hebben om hen (weer) naar Nederland te laten overkomen. Daar staat tegenover dat er wellicht ook kinderen in het buitenland schoolgaan voor wie de ouders in Nederland geen kinderbijslag aanvragen en dat er kinderen volgens de systemen van de SVB in Nederland wonen terwijl ze feitelijk in het buitenland verkeren.¹¹

Uit de SVB-cijfers blijkt dat er eind 2005 voor circa 2.600 kinderen in het buitenland kinderbijslag werd verstrekt. Dit aantal is de afgelopen jaren sterk afgenomen:

Tabel 1. Kinderbijslag verstrekt voor kinderen in het buitenland (laatste kwartaal van het jaar), totaal en naar geslacht

	jongens	meisjes	geslacht onbekend	totaal
2000	2.762	2.454	131	5.347
2001	2.187	2.042	83	4.312
2002	1.800	1.695	76	3.571
2003	1.498	1.375	45	2.918
2004	1.524	1.372	31	2.927
2005	1.352	1.221	26	2.599

Bron: SVB

Het aantal verstrekkingen is het afgelopen jaar met 11% afgenomen. De procentuele afname tussen 2000 en 2005 is ruim 50%.

De meeste kinderen, 47% van het totaal in 2005, zijn woonachtig in Marokko (601) en Turkije (617). In de top tien staan voornamelijk landen van waaruit relatief veel mensen in de twintigste eeuw migreerden naar Nederland:

-
- 10 Volgens de Algemene Kinderbijslagwet (AKW) bestaat er recht op kinderbijslag voor kinderen jonger dan 16 jaar die tot het huishouden behoren of kinderen jonger dan 18 jaar die door de verzekerde in belangrijke mate worden onderhouden. De Wet Beperking Export Uitkeringen, wet BEU, stelt beperkingen aan uitvoer van bijvoorbeeld de kinderbijslag naar het buitenland. Indien de verzekerde en/of het kind buiten Nederland woont bestaat er slechts recht op kinderbijslag indien Nederland een verdrag heeft gesloten met het land van verblijf of als de betrokkene onder het overgangsrecht valt. Van kinderen tot 16 jaar wordt door de SVB aangenomen dat zij tot het huishouden behoren en worden onderhouden. Indien dit niet het geval is doordat het kind bijvoorbeeld in het buitenland naar school gaat, dient dit door de verzekerde te worden doorgegeven aan de SVB. Sociale Verzekeringsbank, Afdeling Opsporing, 'Project GBA-Leerplicht, Eindrapportage', 9 juni 2005, pag. 3 en 4.
- 11 Een onderzoek uit 2005 van de SVB toonde aan dat in 2002 in tien grote Nederlandse gemeenten (waaronder de grote vier) voor circa 500 kinderen onterecht kinderbijslag was verstrekt. In deze gevallen ging het om kinderen die in het GBA van de gemeenten waren ingeschreven maar die feitelijk langdurig in het buitenland verbleven en niet voldeden aan de voorwaarden voor het ontvangen van kinderbijslag. SVB, Afdeling Opsporing, 'Project GBA-Leerplicht, Eindrapportage', 9 juni 2005.

Tabel 2. Woonlanden en aantal kinderen, voor wie kinderbijslag werd uitgekeerd (laatste kwartaal van het jaar)

	2004	2005
Turkije	733	617
Marokko	644	601
Egypte	207	208
Thailand	114	152
Suriname	151	144
Kaapverdische Eilanden	137	118
België	121	102
Engeland	111	93
Nederlandse Antillen	119	84
Indonesië	65	59
Overige landen, EU	220	202
Overige landen, niet EU	305	219
Totaal	2.927	2.599

Bron: SVB

Opvallend is overigens het relatief hoge aantal kinderen woonachtig in Thailand en Egypte, voor wie kinderbijslag wordt verstrekt.

De meeste kinderen in het buitenland, voor wie kinderbijslag wordt uitgekeerd, vallen in de leerplichtige leeftijd, een kwart van alle kinderen is 16 of 17:

Tabel 3. Leeftijdgroepen van kinderen in buitenland, voor wie kinderbijslag wordt uitgekeerd, 2005

	Absoluut	Procentueel
0 tot en met 4	59	2%
5 tot en met 15	1.903	73%
16 en 17	637	25%
Totaal	2.599	100%

Bron: SVB

NB: alleen 2005 is weergegeven. Procentuele verdeling 2000-2004 wijkt niet significant af

Overigens kan de SVB alleen voor de oudste kinderen (16 en 17) inzichtelijk maken in hoeverre zij onderwijs volgen in het buitenland. Van de 637 kinderen in deze categorie waren 382 (60%) schoolgaand. In de twee jaren ervoor ging steeds 54% van de kinderen in deze categorie naar school.

Concluderend kan worden gesteld dat de SVB kinderbijslag uitkeert voor circa 2.600 kinderen die in het buitenland wonen. Dit aantal is in zes jaar gedaald met meer dan 50%. Het gaat om iets meer jongens dan meisjes. Onbekend is of deze kinderen schoolgaan. De cijfers geven niet exact de doelgroep van het advies weer. Niet al deze kinderen zijn ooit in Nederland geweest of zullen ooit naar Nederland gaan. Daartegenover staat dat een kleine groep ouders wellicht geen kinderbijslag vraagt voor hun kinderen in het herkomstland terwijl zij daarop wel recht hebben, en dat vaststaat dat sommige in Nederland ingeschreven kinderen in het herkomstland verblijven.

Ten aanzien van de kinderen in Marokko en Turkije is het navolgende vermeldenswaard. Indien de absolute aantallen (601, respectievelijk 617 in 2005) wordt gerelateerd aan het aantal jeugdige Turken en Marokkanen in Nederland, dan ontstaat het volgende beeld. In Nederland wonen ongeveer 140.000 personen in de leeftijdscategorie 0 tot en met 19 jaar met een Turkse achtergrond, en circa 130.000 met een Marokkaanse.¹² Minder dan een half procent van jongeren van Turkse en Marokkaanse origine verblijft dus in het buitenland terwijl minimaal één van de ouders in Nederland woont.

Leerplichtcijfers

Een andere weg om tot een omvangbepaling te komen ligt in het onderwijsveld. De ACVZ heeft via de Landelijke vereniging voor leerplichtambtenaren (LVLA)¹³ geprobeerd gegevens te achterhalen. Op de site van Ingrado is een oproep geplaatst om voor het onderzoek gevallen te melden van kinderen die in het buitenland onderwijs volgen. Hierop volgde slechts één reactie. Het gebrek aan respons kan niet worden gezien als een bewijs voor het nauwelijks voorkomen van het fenomeen. De respons op een dergelijke, niet op de persoon gerichte, oproep is immers vaak gering. Maar het is wel een indicatie dat het verschijnsel van schoolgaan in het buitenland niet door veel leerplichtambtenaren wordt herkend als een nijpend en acuut probleem van grote omvang. Ook het bestuur van Ingrado kon niet op grond van de haar bekend zijnde gegevens bevestigen dat schoolgaan in het buitenland vaak voorkomt.

De gemeentelijke leerplichtambtenaren registreren in beginsel de kinderen die in het buitenland schoolgaan. De Leerplichtwet maakt het mogelijk om aan de vereisten voor de leerplicht te voldoen terwijl het kind in het buitenland op school zit, door middel van een schoolverklaring buitenland. Het kind moet dan op grond van artikel 5, eerste lid, onder c van de Leerplichtwet (Lpw) als leerling van een inrichting van onderwijs buiten Nederland zijn ingeschreven en deze inrichting ook geregeld bezoeken. Een beroep op deze vrijstelling kan volgens artikel 9 Lpw alleen worden gedaan als een verklaring wordt overgelegd van het hoofd van de inrichting van onderwijs, waaruit blijkt dat de jongere als leerling is ingeschreven en de inrichting geregeld bezoekt. Artikel 5, eerste lid, onder c, Lpw is oorspronkelijk in het leven geroepen in het belang van het grensverkeer met Duitsland en België, maar wordt momenteel voor veel andere landen gebruikt.¹⁴

Leerplichtambtenaren 'zien' niet alle kinderen die in het buitenland wonen. Indien kinderen niet zijn ingeschreven in de GBA vallen zij buiten hun werkveld. Indien het hoofdblijf meer dan 2/3de van het jaar buiten Nederland wordt verplaatst, wordt een persoon geacht zich uit de basisadministratie te laten uitschrijven. In dat geval zijn kinderen niet in Nederland leerplichtig. Staan zij wel in Nederland ingeschreven, dan zijn zij wel leerplichtig. Indien zij in een ander land dan Nederland schoolgaan, moeten de ouders een 'schoolverklaring buitenland' overleggen. Als een dergelijke verklaring wordt overlegd, verschaft de leerplichtambtenaar een vrijstelling aan de ouders van de inschrijvingsplicht (de verplichting om kinderen in te schrijven bij een onderwijsinrichting).

12 Per 1 januari 2005, volgens CBS statistieken.

13 LVLA is inmiddels opgegaan in Ingrado, vereniging voor leerplicht en RMC, Regionale meld- en coördinatiefunctie. In het vervolg wordt de nieuwe naam Ingrado gebruikt.

14 *Kamerstukken II*, 1967/68, 9039, nr. 3, p. 14: 'Een nieuwe grond van vrijstelling is het bezoeken van een school buiten Nederland. Vooralsnog zal dit alleen van belang zijn voor degenen die dicht bij de grens wonen. Onder de huidige Leerplichtwet zijn hierover wel eens moeilijkheden gerezen. Bij een toenemende integratie van Europa is het niet logisch, dat de ouders niet vrij zouden zijn hun kinderen op een school over de grens te plaatsen.'

De leerplichtcijfers kennen dus ook een belangrijke beperking. Indien een kind jarenlang weg is uit Nederland zou het moeten worden uitgeschreven uit het GBA. Onbekend is in welke mate dit inderdaad plaatsvindt. Het is een bekend verschijnsel dat ingezetenen een langdurig vertrek niet melden bij het GBA, zeker als de intentie bestaat terug te keren of – als het kinderen betreft - als zij in de vakantie terug naar Nederland komen. De categorie kinderen die wél door de ouders wordt uitgeschreven, en in het buitenland schoolgaat, is niet inbegrepen in de leerplichtcijfers.

Om een beeld van het aantal vrijstellingen te krijgen, heeft de ACVZ met enkele gemeenten contact gezocht. Het was niet voor alle benaderde gemeenten eenvoudig om cijfers te genereren. Door verschillen in registratie zijn cijfers van diverse gemeenten niet goed vergelijkbaar. Bovendien hebben de verstrekte vrijstellingen betrekking op zowel autochtone als allochtone Nederlanders.

Van de gemeente *Rotterdam* zijn cijfers verkregen over de periode 2000-2005, alleen de cijfers van 2000-2003 worden hier weergegeven, omdat de cijfers over 2004 en 2005 nog niet compleet waren. In de periode 2000-2003 werden respectievelijk 136, 81, 91 en 111 vrijstellingen verstrekt. In 2003 ging het om 22 Nederlandse kinderen, 17 Surinaams, 12 Turks, 11 Marokkaans en 9 Antilliaans (de overige 40 uit andere landen).

In gemeente *Den Haag* is in schooljaar 2004/2005 aan 290 leerlingen een vrijstelling verleend op grond van een schoolverklaring buitenland.

In gemeente *Utrecht* zijn tussen 2001 en 2005 jaarlijks tussen de 41 en de 60 vrijstellingen verleend. Het is niet zeker of de registratie sluitend is.

De gemeente *Amsterdam* genereert hogere cijfers. In het jaar 2003/2004 werden in totaal 1.189 schoolverklaringen geregistreerd, in het jaar 2004/2005 in totaal 1.381. Amsterdam kent circa 95.000 leerplichtige kinderen. Bijna 1/3de van hen bestaat uit (autochtone) Nederlanders.¹⁵ Circa anderhalf procent van de leerplichtigen zou dus school gaan in het buitenland terwijl ze ingeschreven zijn in het GBA.

De reden voor deze cijfermatige verschillen liggen wellicht in de ijver waarmee leerplichtambtenaren 'schoolverklaringen buitenland' opvragen bij ouders, de mate waarin de ambtenaren van de burgerlijke stand door hen in kennis worden gesteld van het verblijf in het buitenland van kinderen, en de mate waarin onderzoeken door laatstgenoemde ambtenaren worden uitgevoerd en leiden tot uitschrijvingen uit het GBA. Wellicht zijn andere steden strikter dan Amsterdam in het uitschrijven van kinderen die langdurig in het buitenland verblijven, waardoor deze niet leerplichtig zijn en geen schoolverklaring buitenland hoeft te worden afgegeven.

Beschouwing en conclusie

Het komt zeker voor dat kinderen naar het land van oorsprong gaan om daar onderwijs te volgen, maar er is geen indicatie dat dit op grote schaal plaatsvindt. Gegevens van de SVB en lokale cijfers van Diensten Leerplicht dekken de doelgroep van dit advies niet precies, maar de aantallen zoals hierboven weergegeven, indiceren dat het onderwijs volgen in het buitenland een beperkt voorkomend verschijnsel is. Hierop wijzen ook de indrukken van direct of indirect betrokkenen. De minister van OCW meldde de Tweede

15 De grootste allochtone groepen zijn Marokkanen (circa 17.000) en Surinamers (bijna 14.000). Er zijn ruim 9.000 Turkse leerlingen en ruim 6.000 westerse allochtonen. Een uitsplitsing van het aantal schoolverklaringen buitenland was niet beschikbaar binnen de termijn waarop het advies diende te worden opgesteld.

Kamer in december 2004 dat door haar benaderde directies van scholen het verschijnsel niet kenden. Ook de Diensten Leerplicht van de Nederlandse gemeenten worden beperkt met het schoolgaan in het buitenland geconfronteerd: Ingrado herkende het niet als een verontrustend en omvangrijk fenomeen, de oproep op haar website leidde nauwelijks tot respons, de door de ACVZ benaderde gemeenten melden – met uitzondering van Amsterdam - geen grote aantallen ‘schoolverklaringen buitenland’. Verder indiceert ook het kwalitatieve onderzoek van Mex-it onder Turken en Marokkanen, dat verderop in dit advies uitgebreid aan de orde komt, niet dat het schoolgaan in het herkomstland veel voorkomt. Sommige sleutelfiguren in dit onderzoek gaven aan niemand te kennen in hun netwerk van familie, vrienden en kennissen die hun kind naar het land van herkomst hadden gestuurd of overwogen dit te doen.

De ACVZ concludeert aldus dat het schoolgaan in het herkomstland door allochtone, in Nederland geboren kinderen, een marginaal verschijnsel is. Het gaat maximaal om enkele duizenden gevallen per jaar. In Nederland gaan ruim 2,5 miljoen leerlingen naar het basis- of voortgezet onderwijs. Zo’n 570.000 van hen zijn allochtoon. Aangenomen dat tussen 2.500 en 5.000 in Nederland geboren allochtone kinderen in het land van herkomst onderwijs volgt, betreft het 0,4% tot 0,9% van het totale aantal allochtonen leerlingen in Nederland. Daarnaast zijn er indicaties dat het verschijnsel in de afgelopen jaren in omvang is afgenomen. Ook verschillende respondenten in het Mex-it onderzoek stelden dat het fenomeen zich in de jaren tachtig en negentig vaker voordeed dan nu.

Enkele andere relevante gegevens zijn op grond van het beschikbare cijfermateriaal niet voorhanden. Het betreft gegevens over de sociaal-economische positie van de ouders die kiezen voor onderwijs in het herkomstland voor hun kinderen; de leeftijd waarop de kinderen vertrekken; de duur van het verblijf in het buitenland; en het type school dat in het buitenland wordt bezocht (bijvoorbeeld met openbare middelen dan wel privaat gefinancierd).

Ook een verschijnsel dat slechts in geringe mate voorkomt kan zich lenen voor overheidsinterventie, in het geval de gevolgen van dit weinig voorkomende fenomeen schadelijk zijn voor de persoon of voor de samenleving als geheel. Om te bepalen of hiervan sprake is moeten de motieven voor en effecten van schoolgaan in het land van herkomst in kaart worden gebracht. Dit gebeurt in het vervolg van dit advies in hoofdstuk 3 en 4.

2.2 Het juridisch kader

De juridische aspecten die in het kader van deze adviesaanvraag van belang zijn, worden in deze paragraaf besproken. Het eerste deel van deze paragraaf heeft betrekking op onderwijs, het tweede deel beschrijft de vreemdelingrechtelijke dimensies en het laatste deel gaat in op inburgeringseisen.

2.2.1 Onderwijs

In onderwijsrechtelijke zin zijn twee aspecten aan de orde. Ten eerste de vraag in hoeverre een leerplichtig kind in het buitenland naar school mag gaan, ten tweede de vraag welke inspraak een kind zelf heeft met betrekking tot de schoolkeuze.

Schoolgaan in het buitenland

Zoals al in de vorige paragraaf beschreven, worden ouders van een leerplichtig kind, dat in het buitenland naar school gaat en daartoe bewijs overlegt, vrijgesteld van de inschrij-

vingsplicht op een Nederlandse school. Hiertoe dient een verklaring te worden overgelegd van het hoofd van de inrichting van onderwijs in het buitenland, waaruit blijkt dat de jongere als leerling is ingeschreven en de inrichting geregeld bezoekt.

Opmerkelijk in dit verband is het gegeven dat Ingrado recentelijk de minister van OCW heeft voorgesteld de mogelijkheid tot het verlenen van een ontheffing van de inschrijvingsplicht te beperken tot jongeren die in Nederland woonachtig zijn of verblijf houden, en als leerling zijn ingeschreven van een onderwijsinrichting in België of Duitsland. Dat staat in haar voorstel voor een Nieuwe Leerplichtwet dat Ingrado op 25 januari 2006 aanbood aan minister Van der Hoeven van OCW. Aanleiding voor de voorgestelde wijziging is dat de vrijstellingsgrond ooit is ingesteld voor de kinderen die in Nederland in de grensstreken wonen en in een buurland naar school gaan en dit aldaar controleerbaar is, en niet voor kinderen die in veraf gelegen landen naar school gaan en daar ook verblijven. In feite zouden deze laatste kinderen, als zij langer dan 9 maanden daar verblijven, uitgeschreven moeten worden uit de GBA, hetgeen vaak niet gebeurt. Zolang zij niet zijn uitgeschreven, blijven ze leerplichtig en veroorzaken zij dus feitelijk oneigenlijke werklast voor de leerplichtambtenaren.¹⁶ Opvolging van het voorstel van Ingrado zou betekenen dat kinderen, die in het land van herkomst naar school gaan, zich moeten uitschrijven uit het GBA.

De wensen van het kind

Wat zijn de rechten van een kind als het zich verzet tegen de schoolkeuze van de ouders, en met name de locatie van die school? De ouders van een minderjarig kind hebben de plicht en het recht om het kind te verzorgen en op te voeden, hetgeen de zorg voor het geestelijk en lichamelijk welzijn van het kind omvat en het bevorderen van de ontwikkeling van zijn of haar persoonlijkheid (artikel 1:247 Bw). Ouders hebben daarbij de vrijheid om het kind naar eigen inzicht op te voeden, behalve wanneer zij daarin tekortschieten en maatregelen als bijvoorbeeld ondertoezichtstelling worden genomen. De vrijheid van ouders, om het kind in hun geest te laten opgroeien, geeft hen ook de mogelijkheid om het kind naar een bepaalde schoolopleiding te sturen. Dit recht van ouders is echter niet onbeperkt. 'Ouders hebben rekening te houden met de opvattingen van hun minderjarige kinderen in de mate waarin hun persoonlijkheid zich ontwikkelt en met hun daaraan gekoppelde behoefte aan zelfstandigheid.'¹⁷ Naarmate het kind ouder is, dient er meer rekening te worden gehouden met diens wensen ten aanzien van de plaats van verblijf en scholing.

2.2.2 Verblijfsrechtelijke aspecten

In deze paragraaf wordt kort stilgestaan bij de verblijfsrechtelijke aspecten die een rol spelen bij een langdurig verblijf in het buitenland. Een vreemdeling met een verblijfsvergunning voor bepaalde of onbepaalde tijd kan namelijk niet zonder gevolgen langdurig zijn hoofdverblijf verplaatsen naar het buitenland. De consequenties worden schematisch verbeeld in Figuur 1 (schema Verblijfsrecht, zie pagina 23).

Zoals uit Tabel 4 blijkt gelden deze consequenties slechts voor een klein deel van de doelgroep van dit advies (kinderen, niet in het bezit van de Nederlandse nationaliteit, die enkele jaren onderwijs hebben gevolgd in het land van herkomst). De meeste kinderen van allochtone ouders hebben immers (mede) de Nederlandse nationaliteit. Nederlanders staat het in beginsel vrij om naar believen het land te verlaten dan wel opnieuw te betreden, zonder dat daar enige restricties aan verbonden zijn.

¹⁶ Gebaseerd op telefonische inlichtingen van Dhr. Velthoen, voorzitter van Ingrado.

¹⁷ Wortmann, S.F.M. & J. van Duijvendijk-Brand (2002), *Compendium van het personen- en familierecht*, Deventer: Kluwer.

Tabel 4. Turken en Marokkanen van de 2e generatie naar leeftijd en nationaliteit, 1-1-2005

Leeftijd	Turken				Marokkanen			
	Nationaliteit				Nationaliteit			
	Nederlands	Turks	Overig	Totaal	Nederlands	Marokkaans	Overig	Totaal
0-5 jaar	85%	14%	1%	39762	85%	14%	1%	45648
6-10 jaar	83%	17%	0%	34021	83%	17%	0%	30327
11-15 jaar	82%	18%	0%	32536	79%	21%	0%	27803
16-20 jaar	87%	13%	0%	22555	80%	20%	0%	20643
21-25 jaar	96%	4%	0%	19482	94%	6%	0%	14605
Totaal	86%	14%	0%	148356	84%	16%	0%	139026

Bron: CBS.

Uit de tabel blijkt dat de overgrote meerderheid van de Turken en Marokkanen van de tweede generatie de Nederlandse nationaliteit heeft. Voor Marokkanen geldt dat het onmogelijk is om afstand te doen van de Marokkaanse nationaliteit. Zij bezitten derhalve vaak een dubbele nationaliteit.

De meeste kinderen, die één of enkele jaren onderwijs elders volgen, zullen dus geen verblijfsrechtelijke problemen ondervinden als zij na die periode weer in Nederland willen gaan wonen. Voor de beperkte groep niet-Nederlandse kinderen ligt dat mogelijk anders. Afhankelijk van de verblijfstitel en de duur van het verblijf in het buitenland kan wedertoelating tot Nederland worden geweigerd. Het is relevant om in het kader van dit advies de verblijfsrechtelijke consequenties in beeld te brengen. Immers, één van de beleidsinterventies waarover de overheid beschikt om het schoolgaan in het buitenland te ontmoedigen, is de wedertoelating moeilijker te maken.

Verblijfstitels

De niet-Nederlandse kinderen hebben in de regel één van de volgende verblijfstitels:

- een vergunning voor bepaalde tijd (VBT) onder de beperking van gezinshereniging bij hun ouders. Zij zijn daarmee in het bezit van een afhankelijke verblijfstitel voor bepaalde tijd.
- een vergunning voor voortgezet verblijf. Dit is eveneens een vergunning voor bepaalde tijd, onder de beperking van voortgezet verblijf.
- een vergunning voor onbepaalde tijd. Dit is op grond van artikel 21 Vw mogelijk voor kinderen die 5 jaar op grond van een VBT in Nederland verblijven en aan de gestelde vereisten voldoen. De termijn gaat pas lopen vanaf het 8ste jaar, hetgeen betekent dat deze kinderen pas vanaf hun 13e in aanmerking kunnen komen voor deze verblijfstitel. De vergunning voor onbepaalde tijd wordt afgegeven zonder beperkingen en is zelfstandig.

Intrekken of niet verlengen

Een vergunning voor bepaalde tijd wordt afgegeven onder een beperking. Indien niet (meer) aan de voorwaarden voor die beperking wordt voldaan, kan de aanvraag tot verlenging worden afgewezen of de vergunning worden ingetrokken. Dit is onder meer het geval als de betrokkene zijn hoofdverblijf buiten Nederland heeft verplaatst.¹⁸ Van 'verplaatsing van hoofdverblijf' is in principe sprake indien betrokkene in een periode van

18 Zie: art. 18, eerste lid onder a Vw, art. 19 Vw, art. 21, eerste lid onder c Vw, art. 22, eerste lid onder a Vw.

één jaar langer dan negen maanden buiten Nederland heeft verbleven.¹⁹ Verder is het al dan niet bestaan van een gezinsband van belang bij verblijfsvergunningen met de beperking ‘gezinshereniging’. Wanneer de gezinsband verbroken wordt geacht, wordt niet meer voldaan aan de beperking die is gesteld bij verblijfsvergunningen met de beperking gezinshereniging. Bij de beoordeling van de vraag, of de gezinsband is verbroken, is de duur van die breuk van belang. Bij een periode van vijf jaar wordt in beginsel uitgegaan van een verbroken gezinsverband.²⁰

Wedertoelating

Ook als een verblijfsvergunning niet is verlengd of is ingetrokken bestaat onder voorwaarden nog recht op verblijf. Hiertoe kan een verblijfsvergunning voor bepaalde tijd met als beperking ‘wedertoelating’ worden aangevraagd. Een dergelijke aanvraag kan worden ingewilligd als de minderjarige betrokkene:

- vanaf zijn vierde levensjaar tien jaren rechtmatig in Nederland heeft verbleven, of:
- vóór indiening van de aanvraag vijf jaren rechtmatig in Nederland heeft verbleven en Nederland (naar het oordeel van de minister) het meest aangewezen land van verblijf is.

Vergelijkbare voorwaarden bestaan voor een meerderjarige die wedertoelating verzoekt. Hij dient tussen zijn vierde en negentiende levensjaar, of tien jaar rechtmatig verblijf te hebben gehad en de aanvraag in te dienen voor het 23ste levensjaar, of tenminste vijf jaar rechtmatig verblijf in Nederland te hebben gehad, in welk geval de minister Nederland het meest aangewezen land van verblijf moet achten.

De ACVZ is in haar onderzoek niet gestuit op getuigenissen van verblijfsrechtelijke problemen bij terugkeer van kinderen die in het buitenland onderwijs hebben gevolgd. Zoals gesteld hebben de meeste van deze kinderen de Nederlandse nationaliteit. Wellicht anticiperen ouders op mogelijke problemen door de nationaliteitskwestie te regelen vóórdát het kind naar het buitenland vertrekt. Waarschijnlijk wordt de terugkeer in de praktijk dus niet of nauwelijks beïnvloed door de vreemdelingrechtelijke context. Daarop duidt ook het ontbreken van recente jurisprudentie op dit punt. In de literatuur is alleen een uitspraak uit 1991 aangetroffen.²¹

19 Of voor het derde jaar meer dan zes achtereenvolgende maanden buiten Nederland heeft verbleven, tenzij hij aanneemelijk maakt dat het centrum van zijn activiteiten niet naar het buitenland is verlegd. B1/2.2.8 Vc.

20 Zie: B2/6.4 Vc: feitelijke gezinsband.

21 “Aandacht verdient hier wel het feit dat de Afdeling rechtspraak [van de Raad van State] in een uitspraak uit 1991 (ARRvS 31 mei 1991, RV 1991, 32 m.nt. R. Fernhout en MR 1992, 27 m.nt. Th. Holterman) heeft geoordeeld dat in een geval waarin een minderjarige vreemdeling voor langere tijd in het buitenland een opleiding volgde, weliswaar de feitelijke gezinsband was blijven voortbestaan, maar dat desondanks zijn verblijfstitel was vervallen, om reden dat hij zijn hoofdverblijf zou hebben verplaatst. Deze redenering kan vergaande consequenties hebben voor bijvoorbeeld minderjarige vreemdelingen met een afhankelijke verblijfstitel die in het buitenland naar school gaan of studeren. Gegeven de interpretatie van het begrip hoofdverblijf, zoals dat door de administratie wordt gehanteerd, zal er namelijk bij het volgen van een studie in het buitenland al snel sprake zijn van verplaatsing van het hoofdverblijf. (zie hfd 3, onder 3.3.4 en hfd 8 onder 7.1.9 en onder 7.4) Het gevolg zou derhalve kunnen zijn dat in Nederland verblijvende scholieren/studenten van buiten de EU die in het bezit zijn van een verblijfsvergunning voor gezinshereniging of gezinsvorming, feitelijk uitgesloten zijn van studie in het buitenland. Het is echter niet zeker, nu ook de Vc 2000 op dit punt geheel zwijgt, of deze uitspraak ook thans nog het geldende beleid c.q. recht weergeeft.” Aldus Kuijer (2005), *Nederlands vreemdelingrecht*, Den Haag: Boom Juridische uitgevers, p. 375.

Figuur 1. Schema verblijfsrecht

Verblijfstitel	Verblijf in buitenland tot 9 mnd	Verblijf in buitenland vanaf 9 maanden tot 4 jaar	Verblijf in buitenland tot 5 jaar	Verblijf vanaf 5 jaar
VBT gezinshereniging dan wel voortgezet verblijf.	-	VBT kan worden ingetrokken of niet worden verlengd omdat het hoofdverblijf buiten Nederland is verplaatst.	Verlies status i.v.m. verplaatsing hoofdverblijf.	Verlies status i.v.m. verplaatsing hoofdverblijf (en in het geval van gezinshereniging omdat tevens de gezinsband verbroken kan worden geacht en dus niet wordt voldaan aan de beperking).
VOT	-	VOT kan worden ingetrokken omdat het hoofdverblijf buiten NL is verplaatst.	Verlies status i.v.m. verplaatsing hoofdverblijf.	Verlies status i.v.m. verplaatsing hoofdverblijf.
Wedertoelating voor een minderjarige: vergunning onder de beperking van weder-toelating voor bepaalde tijd, een MVV is niet nodig (art. 3.71 lid 2 onder a Vb).	-	Wedertoelating van minderjarige mogelijk zolang er vanaf 4e jaar maar 10 jaar rechtmatig verblijf is.	Vereiste van 10 jaar verblijf vanaf 4e levensjaar houdt in dat kind tot aan zijn 18e maar 4 jaar in het buitenland kan verblijven. Het automatisme van wedertoelating valt dan weg. Wel is wedertoelating mogelijk indien: voor de aanvraag 5 jaar in NL en naar <i>het oordeel van de MVI</i> NL het meest aangewezen land is.	Wedertoelating is mogelijk indien: voor de aanvraag 5 jaar in NL en naar <i>het oordeel van de MVI</i> NL het meest aangewezen land is.
Wedertoelating voor een meerderjarige.	-	Wedertoelating van meerderjarige mogelijk als hij tussen 4e en 19e levensjaar 10 jaar in NL verbleef (dus maximaal 5 jaar in het buitenland) EN hij de aanvraag doet voor zijn 23e levensjaar.	Wedertoelating van meerderjarige mogelijk als hij tussen 4e en 19e levensjaar 10 jaar in NL verbleef (dus maximaal 5 jaar in het buitenland) EN hij de aanvraag doet voor zijn 23e levensjaar.	Vereiste van 10 jaar verblijf in NL tussen het 4e en 19e levensjaar houdt in de vreemdeling in die periode maximaal 5 jaar in het buitenland mag hebben verbleven. Verblijft hij langer dan vervalt het automatisme van de wedertoelating en is het alleen nog mogelijk als hij voor het 19e levensjaar 5 jaar in NL heeft verbleven en naar <i>het oordeel van de MVI</i> NL het meest aangewezen land is.

2.2.3 Inburgeringsplicht

Een mogelijk gevolg van de initiatieven van het kabinet Balkenende II op het gebied van inburgering is, dat een deel van de jongeren die tijdelijk schoolgaan in het buitenland inburgeringsplichtig wordt. De Wet inburgering in het buitenland trad per 15 maart jl. in werking. Met betrekking tot de Wet inburgering in Nederland gaan we uit van het wetsontwerp zoals dat in het voorjaar van 2006 voorlag in de Tweede Kamer.

Zoals gesteld zijn de meeste kinderen die tijdelijk in het herkomstland naar school gaan Nederlander (van geboorte of door naturalisatie). Een inburgeringsplicht in het buitenland geldt niet voor Nederlanders. Een beperkte groep genaturaliseerde Nederlanders is, uitgaande van de conceptwettekst, wel verplicht in Nederland in te burgeren. Het betreft genaturaliseerde Nederlanders die minstens zes maanden een uitkering genieten, geestelijk bedienaar zijn of het gezag over een minderjarig in Nederland verblijvend kind hebben. Echter, de verplichting tot inburgering geldt weer niet, als zij acht jaar gedurende de leerplichtige periode in Nederland hebben verbleven, volledig leerplichtig zijn dan wel over een aangewezen diploma beschikken of – aansluitend op de volledige leerplicht – daartoe een opleiding volgen.

Vreemdelingen die duurzaam in Nederland willen verblijven, zijn wel inburgeringsplichtig. Meerderjarigen dienen bij eerste toelating een toets in het buitenland af te leggen, en zijn ook in Nederland verplicht tot inburgering volgens de ontwerp-Wet inburgering. Ook zij zijn uitgezonderd als zij acht jaar gedurende de leerplichtige periode in Nederland hebben verbleven, volledig leerplichtig zijn dan wel over een aangewezen diploma beschikken of – aansluitend op de volledige leerplicht – daartoe een opleiding volgen.

Concluderend kan worden gesteld dat zeer weinig jongeren, die enkele jaren in het buitenland onderwijs volgen, bij terugkeer inburgeringsplichtig zullen zijn. Als zij bij terugkeer jonger dan zestien zijn, behoeven zij noch de inburgeringstoets in het buitenland af te leggen, noch in Nederland verplicht in te burgeren. Wel zijn zij dan nog volledig leerplichtig.

Jongeren vanaf 16 jaar zijn alleen inburgeringsplichtig als zij niet acht jaar van de leerplichtige periode in Nederland hebben doorgebracht, niet over een aangewezen diploma beschikken en geen vervolgopleiding volgen. In het geval dat zij (mede) de Nederlandse nationaliteit beschikken door naturalisatie zijn zij ook dan niet verplicht tot inburgering, tenzij zij een uitkering genieten, geestelijk bedienaar zijn dan wel het gezag hebben over een in Nederland verblijvend minderjarig kind.

Figuur 2. Schema Inburgeringsplicht

Verblijfsstatus	Inburgeringseisen in buitenland (WIB) 15 mrt 2006 in werking	Inburgeringseisen in Nederland (WI, voorstel van wet)
Nederlander van geboorte	-	-
Nederlander via naturalisatie	-	Indien zij minstens 6 mnd een uitkering genieten, geestelijk bedienaar zijn of het gezag over een in Nederland verblijvend minderjarig kind hebben. *
VBT	Volgens de Wet inburgering buitenland kan een VBT worden afgewezen indien men niet beschikt over voldoende kennis van NL en de Nlse taal. Tenzij men valt onder art. 17 eerste lid Vw.	Inburgeringsplichtig tenzij: - jonger dan 16 of - tenminste 8 jaar tijdens leerplicht in NL verbleven of - beschikt over aangewezen diploma of onderwijs daartoe volgt - volledig leerplichtig is
VOT	WIB geldt voor vreemdelingen die toelating vragen, en niet voor hen die al in Nederland verblijven. WIB hier niet van toepassing.	Inburgeringsplichtig tenzij: - jonger dan 16 of - tenminste 8 jaar tijdens leerplicht in NL verbleven of - beschikt over aangewezen diploma of onderwijs daartoe volgt - volledig leerplichtig is
Wedertoelating Voor een minderjarige is de vergunning onder de beperking van wedertoelating voor bepaalde tijd, een MVV is niet nodig (art. 3.71 lid 2 onder a Vb)	Niet van toepassing omdat de vreemdeling geen nieuwkomer is in de zin van de WIN en omdat de vreemdeling niet mvv-plichtig is (artikel 17, eerste lid onder g Vw jo art. 3.71 tweede lid onder a Vb):	Inburgeringsplichtig tenzij: - jonger dan 16 of - tenminste 8 jaar tijdens leerplicht in NL verbleven of - beschikt over aangewezen diploma of onderwijs daartoe volgt - volledig leerplichtig is
Wedertoelating Voor een meerderjarige (18 gepasseerd of een gehuwd etc.)	Niet van toepassing omdat de vreemdeling geen nieuwkomer is en de vreemdeling geen mvv-plicht heeft.	Inburgeringsplichtig tenzij: - jonger dan 16 of - tenminste 8 jaar tijdens leerplicht in NL verbleven of - beschikt over aangewezen diploma of onderwijs daartoe volgt - volledig leerplichtig is

* De inburgeringsplicht voor vreemdelingen en genaturaliseerde Nederlanders geldt echter weer niet wanneer zij aan de vereisten voldoen dat zij:
- gedurende de leerplichtige leeftijd minstens acht jaar in Nederland hebben verbleven, en
- volledig leerplichtig zijn, of
- over een aangewezen diploma beschikken of –aansluitend op de leerplicht- daartoe een opleiding volgen
(artikel 4 lid 1 WI (voorstel van wet))

HOOFDSTUK 3

Beweegredenen

In dit hoofdstuk komen de beweegredenen aan bod van ouders om hun kinderen enige tijd in het herkomstland naar school te laten gaan. Dit hoofdstuk is voornamelijk gebaseerd op het rapport van Mex-it, dat in opdracht van de ACVZ is geschreven. In dit hoofdstuk worden slechts de hoofdlijnen weergegeven. Voor verdere informatie wordt verwezen naar het rapport.²² Het Mex-it onderzoek beperkt zich tot Nederlandse immigranten van Marokkaanse en Turkse origine. Het kan niet worden uitgesloten dat bij ouders, die uit andere landen afkomstig zijn, deels andere beweegredenen een rol spelen. Verder is het aantal respondenten in het onderzoek beperkt tot enkele tientallen personen, er is daarmee niet gestreefd naar representativiteit. Deze beperkingen hebben tot gevolg dat het op basis van het onderzoeksmateriaal wel mogelijk is een beeld te schetsen van de beweegredenen, maar dat geen generaliserende conclusies kunnen worden getrokken. Aan het eind van het hoofdstuk wordt kort ingegaan op een studie uit 1995 naar jonge Turken op de Nederlandse arbeidsmarkt. Hierin wordt het fenomeen van de tijdelijke terugkeer naar Turkije ook aan de orde gesteld.

3.1 Categorieën beweegredenen

De motieven van de ouders zijn gevarieerd en zelden zorgt slechts één reden voor het tijdelijk vertrek naar het buitenland. De beweegredenen zijn te categoriseren als educatief, sociaal, cultureel en economisch. Vaak worden meerdere redenen aangevoerd voor de beslissing de kinderen tijdelijk onderwijs te laten volgen in het herkomstland. Meestal is het een amalgaam van factoren, waarvan er één doorslaggevend is, zoals een schooladvies dat tegen valt. Daarnaast moet worden opgemerkt dat de beslissing vaak mede gebaseerd is op beelden die bij de betrokken ouders leven over het onderwijs in Nederland, over de opstelling van leerkrachten en, meer algemeen, over de houding van Nederlanders ten opzichte van allochtonen (bijvoorbeeld de druk die men voelt om de eigen cultuur 'op te geven'). Die beelden worden hier weergegeven zonder dat een oordeel over de juistheid ervan wordt gegeven.

3.1.1 Educatief

De ACVZ heeft geen vergelijkend onderzoek verricht naar schoolsystemen in Nederland en landen als Turkije en Marokko, maar op basis van mededelingen van respondenten die bij de voorbereiding van dit advies zijn gesproken, kan wel worden gesteld dat er sprake is van aanmerkelijke verschillen. Het Nederlandse schoolstelsel is minder klassikaal en stelt veel eisen aan het verantwoordelijkheidsbesef van de leerling. Waar in andere landen vaak nog 'tucht en discipline' heerst, is de sfeer in Nederlandse scholen losser en de afstand tussen leerkracht en leerling gering. Respect voor onderwijzend personeel is niet vanzelfsprekend. Veel scholen in Nederland zijn door fusies erg groot, het aantal leerlingen in de klas vaak hoog. Het onderwijssysteem in Nederland is steeds meer gericht op de overdracht van vaardigheden in plaats van kennis.

22 L. van Beek en M. Baba (2006), *Schoolgaan in het land van ... Quickscan onder de Marokkaanse en Turkse gemeenschap naar het tijdelijk volgen van onderwijs in het herkomstland*, Amsterdam: Mex-it. Deze voorstudie is te raadplegen op: www.acvz.com.

Verschillen in het onderwijsstelsel, al dan niet gepercipieerd, spelen vaak een belangrijke rol in de overweging om kinderen in het herkomstland naar school te laten gaan. De losse sfeer, de nadruk op de eigen verantwoordelijkheid en het gebrek aan discipline spreken veel ouders niet aan. Dit geldt overigens niet alleen voor allochtone ouders: het lijkt voor ouders in de grensstreek de belangrijkste reden te zijn om kinderen in België naar school te sturen.²³ Daarnaast is ook *het begrip van het Nederlandse schoolsysteem*, of het gebrek daaraan, debet aan de motivatie om kinderen in het herkomstland naar school te laten gaan. Volgens het onderzoek vinden met name Turkse ouders dat het Nederlandse onderwijsstelsel de kinderen weinig te bieden heeft. Zij stellen dat het onderwijsstelsel in Turkije kwalitatief beter is ingericht. De ouders hebben het dan voornamelijk over de privé-scholen in Turkije. Daar zouden de Turkse kinderen gemotiveerd worden om kennis op te doen over een breed scala aan onderwerpen. Turkse ouders die hun kinderen naar een privé-school in Turkije hebben gestuurd, stellen dat kinderen in het Nederlands onderwijs niet voldoende persoonlijke aandacht krijgen. Verder wordt met name in de Turkse gemeenschap waarde gehecht aan de discipline die kinderen op de privé-scholen wordt bijgebracht.

Behalve het schoolsysteem zelf, speelt ook *de houding van de leerkrachten*, zoals ouders die ervaren, een rol. Het beeld bestaat dat Nederlandse leerkrachten moeite hebben om respect af te dwingen en niet goed kunnen omgaan met de cultuurverschillen bij allochtone leerlingen. Onderwijzend personeel zou Turkse en Marokkaanse leerlingen voornamelijk beschouwen als probleemgevallen en onvoldoende uitgaan van de mogelijkheden die in de kinderen schuilen. Ook bestaat de indruk dat allochtone leerlingen vrijwel automatisch een VMBO-schooldadvies krijgen, terwijl de ouders de capaciteiten van de kinderen hoger schatten. Dit is vooral voor Turkse ouders reden om hun kind in Turkije school te laten gaan. Als de kinderen extra aandacht zouden krijgen en meer zouden worden gestimuleerd om te leren, zouden ze meer kunnen bereiken. Maar aan aandacht en stimulering schort het in deze visie juist. Scholing in het land van herkomst zou de carrièrekansen positief beïnvloeden.

Tot slot vinden sommige Turkse en Marokkaanse ouders, volgens de respondenten in het Mex-it onderzoek, dat het Nederlandse onderwijsstelsel *onvoldoende ruimte biedt om kennis te vergaren over de culturele achtergrond* van de jongeren. Dit motief wordt nader uitgewerkt in de volgende paragraaf.

3.1.2 Cultureel

Veel allochtonen vinden het van belang om hun taal en cultuur over te dragen op hun kinderen. Dit geldt waarschijnlijk evenzeer voor allochtonen die niet (willen) integreren in de Nederlandse samenleving als voor hen die dat wel nastreven. Turkse en Marokkaanse ouders, die hun kinderen naar het herkomstland sturen, vinden vaak dat het Nederlandse onderwijsstelsel *onvoldoende gelegenheid biedt om kennis op te doen van de taal en cultuur van het land*. De afschaffing door het kabinet Balkenende II van de subsidiëring van het onderwijs in vreemde talen (in 2004) zal deze mening hebben versterkt. Enige jaren scholing in het land van oorsprong kan een tekort op dit vlak aanvullen, waarbij taalkennis als het ware automatisch wordt vergroot omdat het vaak de enige mogelijkheid tot conversatie zal zijn. Zowel in de Marokkaanse als in de Turkse groep wordt het vergaren van kennis over de taal en cultuur als hoofdreden aangevoerd

23 *De Standaard*, 11 februari 2006. Volgens geïnterviewden spreekt de meer klassikale onderwijsmethode de ouders aan. Minder goede leerlingen zouden de dupe zijn van de Nederlandse methode waar de nadruk ligt op zelfdiscipline en individuele begeleiding. Daarnaast is er weerstand tegen de grote 'mastodontscholen' in Nederland.

om kinderen onderwijs te laten volgen in het land van herkomst. In beide groepen trachten hiermee de identiteitsvorming te stimuleren en daarmee ook de ontplooiingsmogelijkheden in de Nederlandse samenleving te vergroten.

Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat in de jaren tachtig en negentig een periode van vorming in het herkomstland vaak onmisbaar werd geacht met het oog op de voorziene terugkeer van het gezin naar dat land. Hiertoe is het in veel gevallen niet gekomen. Tegenwoordig is terugkeer veel minder een optie, hoewel dit voor Turken anders ligt dan voor Marokkanen (zie de paragraaf over economische motieven). Desondanks achten veel ouders het wenselijk dat jongeren een stevig fundament krijgen in de taal en cultuur van het land van oorsprong. Dit vergroot het gevoel van trots en eigenwaarde van de jongeren. De ACVZ veronderstelt dat deze grondhouding in incidentele gevallen gepaard zal gaan met een afkeer van, en een streven naar afzijdigheid van de Nederlandse samenleving, maar dit is zeker niet het geijkte patroon. Volgens respondenten in het Mex-it onderzoek complementeert een vorming in tradities en taal van het herkomstland de identiteit van jongeren, en daarmee ook de ontplooiingsmogelijkheden in de Nederlandse samenleving.

Ook religie speelt in sommige gevallen een rol. Vooral in het verleden vergrootte het de sociale status van de ouders indien hun kinderen in een islamitisch land een (religieuze) opleiding hadden genoten en veel van het geloof afwisten. Dat is minder belangrijk geworden. Bovendien zijn de mogelijkheden tot religieuze vorming in Nederland sterk vergroot. De groei van het aantal moskeeën en de komst van islamitische scholen en internaten in Nederland hebben mogelijk bijgedragen aan een daling van het aantal jongeren dat om die reden onderwijs volgt in het herkomstland. Overigens zijn sommige traditioneel ingestelde ouders nog steeds van mening dat de ‘weg tot het ware geloof’ niet in Nederland kan worden ingeslagen, maar in islamitische landen moet worden gevolgd.

3.1.3 Maatschappelijk

Een veelgenoemde beweegreden om kinderen onderwijs te laten volgen in het herkomstland heeft te maken met het ‘vreemdelingenklimaat’ in Nederland. Verschillende respondenten waren van mening dat *in de huidige Nederlandse maatschappij een bijzonder negatieve houding is ontstaan tegenover allochtonen*. Er zijn ouders die hun kind tegen deze stigmatisering willen beschermen en hen daarom tijdelijk naar het herkomstland zenden. Ouders en kinderen hebben het gevoel niet gelijkwaardig te worden bejegend. Het risico hiervan is dat zij zich buitengesloten voelen en niet meer maatschappelijk participeren. Door het tijdelijk verblijf in het buitenland hopen de ouders de kinderen uit de negatieve spiraal te trekken en ze weer te motiveren om te leren.

Een ander maatschappelijk motief wordt gevonden in de omstandigheid dat *sommige jonge Turken en Marokkanen hun weg niet vinden in de samenleving* en als gevolg daarvan ontsporen. Ze spijbelen, maken hun opleiding niet af en hangen op straat. Het risico bestaat dat ze vervolgens in aanraking komen met Justitie. Terugzending naar het herkomstland wordt dan ingezet als middel tot disciplineren van deze jongeren. De verwachting is dat de strengere aanpak op school, en de sociale druk van de omgeving, zal leiden tot sociale reïntegratie. Als de jongeren – meest jongens – terugkeren, zijn ze de puberleeftijd voorbij, minder gevoelig voor negatieve beïnvloeding en beter in staat hun eigen niche in de maatschappij te zoeken. Ook meisjes worden overigens teruggezonden om hen te ‘beschermen’ tegen de als kwalijk beschouwde uitingen van de vrije westerse samenleving.

Tot slot kan druk van de familie in het herkomstland ook een rol spelen. In dat geval worden de ouders onder druk gezet om hun kinderen een ‘gedegen’, traditionele opvoeding in het herkomstland te laten ondergaan. De wens de familie uiteindelijk weer te verenigen in het land van oorsprong, kan hier ook meespelen. In het verlengde hiervan komt het ook voor dat de aanwezigheid van de kinderen bij de familie ‘thuis’ om andere redenen gewenst is: in veel landen is het de gewoonte dat de jongere generatie de zorg heeft over de oudere, zowel in financiële als in materiële zin. In dat geval is het mogelijk dat *kinderen – merendeels meisjes – uit emigrantenfamilies nodig zijn voor de verzorging van zieken en behoeftigen* in het herkomstland. Deze beweegreden is in het onderzoek alleen genoemd als een motief dat in het verleden speelde, maar niet kan worden uitgesloten dat deze vorm van mantelzorg ook nu nog een rol speelt bij het tijdelijk terugzenden van jongeren.

3.1.4 Economisch

In het verleden werden kinderen vaak voor hun opleiding naar het herkomstland gezonden omdat het gezin van plan was uiteindelijk terug te keren naar dat land. In de jaren ’80 en ’90 werd terugkeer steeds minder een optie voor veel gezinnen. Zowel ouders als kinderen oriënteerden zich op een duurzaam verblijf in de Nederlandse samenleving. Dit geldt met name voor Marokkanen, omdat de economische ontwikkeling in dat land niet gunstig is te noemen. Turkije heeft echter enig perspectief op toetreding tot de Europese Unie. Mede hierdoor is sprake van een gunstige economische ontwikkeling in Turkije. Dit vergroot de vooruitzichten op een voorspoedige carrière, ook, of misschien vooral, voor jonge Turken die in het buitenland zijn geboren en (deels) opgeleid. Meer en meer goed opgeleide Turkse Nederlanders van de tweede generatie oriënteren zich op een loopbaan in Turkije. Hoewel het in absolute zin om geringe aantallen gaat, stijgt het aantal emigranten uit Nederland naar Turkije.²⁴ *Sommige kinderen worden bewust enkele jaren naar Turkije gezonden met het oog op een mogelijke toekomst daar.* In de Marokkaanse gemeenschap speelt dit argument veel minder.²⁵

Ook als de toekomst van de kinderen in Nederland ligt kan het economische motief van betekenis zijn. Eerder is beschreven dat sommige allochtonen van mening zijn dat hun kinderen onterecht een laag schooladvies krijgen. Door hen voor de middelbare vervolgopleiding terug te zenden naar het land van oorsprong hopen zij dat zij met betere kwalificaties terugkeren in Nederland. Dit zou dan moeten leiden tot *betere carrièreperspectieven in Nederland.*

3.2 Onderzoek naar tijdelijke terugkeer naar Turkije

De beweegredenen uit het Mex-it onderzoek wijken enigszins af van het beeld dat in een studie uit 1996 werd geschetst van motieven van jonge Turken om tijdelijk terug te keren naar hun herkomstland.²⁶ Volgens het onderzoek van Veraart was tijdelijke terugkeer in de periode waarin het onderzoek plaatsvond zeker geen zeldzaam verschijnsel. Over het algemeen namen de ouders het initiatief, soms tegen de wil van de kinderen. In de jaren zeventig gingen kinderen vaak terug omdat beide ouders in Nederland werkten

24 In 2004 emigreerden 2.831 personen uit Nederland naar Turkije (inclusief administratieve correcties, de niet gemelde emigraties). 55% van deze personen was tussen de 20 en 45 jaar oud. In 2000 waren dat er nog slechts 1.158. Overigens was de emigratie midden jaren negentig nog hoger (4.189 in 1996). Bron: CBS Statline.

25 De emigratie naar Marokko steeg ook minder snel, in vergelijking met Turkije: in 2000 emigreerden 1.105 personen naar Marokko, in 2004: 1.605 (steeds inclusief administratieve correcties) Bron: CBS Statline.

26 J.A.P. Veraart (1996), *In vaders voetspoor. Jonge Turken op de arbeidsmarkt*, Amsterdam: Thesis Publishers, p. 36-37.

en er geen adequate opvang voor de kinderen was. Verder speelde, zeker in deze periode, de verwachting van de tijdelijkheid van het verblijf in Nederland en de toekomstige terugkeer naar Turkije een belangrijke rol. Als derde reden wordt de weerstand tegen het Nederlands onderwijs genoemd. Ouders wilden voorkomen dat (vooral) dochters te zeer in aanraking kwamen met de Nederlandse samenleving. Andere ouders wilden in het geheel geen onderwijs voor hun kinderen, en stuurden hen naar Turkije waar geen leerplicht bestond voor kinderen van twaalf jaar en ouder.

Als de motieven uit de onderzoeken van Veraart en Mex-it worden vergeleken, valt op dat de in het laatste onderzoek genoemde beweegredenen aansluiten bij een volgende fase in het integratieproces van een culturele minderheid. Niet langer staan de oriëntatie op het land van oorsprong en 'bescherming' van jongeren voor de westerse samenleving voorop, maar carrièrekansen en culturele eigenwaarde in de 'nieuwe' maatschappij.

3.3 Conclusie

Ouders voeren educatieve, culturele, maatschappelijke en economische beweegredenen aan om hun kinderen onderwijs te laten volgen in het land van herkomst. De motieven zijn dus divers, maar vertonen wel enige samenhang. Alle zijn feitelijk terug te voeren op een, al dan niet vermeende, slechte aansluiting van het Nederlandse onderwijssysteem op de wensen en verwachtingen van de ouders. Het systeem houdt onvoldoende rekening met de culturele achtergrond, de 'eigen' taal wordt niet gedoceerd, het religieuze element ontbreekt, er is geen discipline in de klas, het schooladvies is te laag, de ontplooiingskansen onvoldoende. De onvrede met het schoolsysteem staat in relatie tot het ongenoegen over het veranderde klimaat jegens vreemdelingen in Nederland. Dit klimaat wordt door de respondenten als zeer negatief ervaren.

Ouders achten een goede vorming in de taal en cultuur van het land van herkomst van belang voor hun kinderen. Soms wordt die bewerkstelligd door onderwijs in het buitenland. Dit betekent niet dat de ouders vinden dat hun kinderen zich afzijdig moeten houden van de Nederlandse samenleving. Zij vinden het belangrijk dat de kinderen weten uit welke traditie zij voort komen, kennis opdoen over hun land, taal en religie, en trots zijn op hun afkomst. De scholing in het buitenland moet bijdragen aan een stevig fundament om op basis daarvan de weg te vervolgen in de Nederlandse samenleving. Dit zal voor de meeste ouders, die hun kinderen in het herkomstland onderwijs laten volgen, gelden. Uitzonderingen zullen er zeker zijn. Hoewel de ACVZ niet op dergelijke voorbeelden is gestuit in het onderzoek, is het heel goed denkbaar dat in sommige gevallen een keuze voor onderwijs elders, ook een keuze is tegen de Nederlandse samenleving. Maar dit is zeker niet de norm.

HOOFDSTUK 4

Effecten en ervaringen

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de effecten van en de ervaringen met het tijdelijk volgen van onderwijs in het land van herkomst. Zoals in de methodologische verantwoording vermeld, heeft de ACVZ geen groot vergelijkend onderzoek laten verrichten naar de gevolgen van het tijdelijk schoolgaan in het buitenland voor de integratie in Nederland. Wel is op basis van onderzoek van het SCP bekend wat de effecten zijn van zij-instroom in het onderwijs door allochtone kinderen die pas op latere leeftijd naar Nederland verhuizen en instromen in ons onderwijsstelsel.

Dit hoofdstuk bestaat uit twee delen. In het eerste deel wordt op macroniveau bezien hoe het allochtonen vergaat in het Nederlandse onderwijs, toegespitst op de zij-instromers. In het tweede deel worden op microniveau ervaringen weergegeven van deskundigen en betrokkenen over het schoolgaan in het buitenland. Dit deel is voornamelijk gebaseerd op het onderzoek van Mex-it.

4.1 Allochtone zij-instromers in het onderwijs

In de afgelopen jaren zijn er verschillende onderzoeken verricht naar de prestaties van allochtone leerlingen in het onderwijs, de mate van schooluitval en voortijdig schoolverlaten, en de effecten op de leerprestaties van instroom op latere leeftijd in het onderwijssysteem. Vooral de laatste thematiek is van belang voor dit advies. De effecten van late instroom in het onderwijs zijn deels vergelijkbaar met het enige jaren deelnemen aan onderwijs in het buitenland. In beide gevallen wordt immers een deel van het Nederlandse onderwijs gemist. In de laatste versie van de Rapportage Minderheden van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) uit 2003 wordt, mede op basis van onderzoek verricht door derden, gerapporteerd over de gevolgen van zij-instroom in het onderwijs door allochtonen.²⁷ Deze rapportage vormt de basis van de volgende paragrafen.

Allochtonen in het onderwijs²⁸

Het opleidingsniveau van allochtonen in Nederland is lager dan dat van autochtonen, maar de achterstand wordt de laatste jaren geringer. Dit komt omdat de tweede generatie allochtonen veel beter is opgeleid dan de eerste generatie. Vooral de eerste generatie Turken en Marokkanen had geen, of nauwelijks enige opleiding genoten. Aan het eind van het voortgezet onderwijs is er echter nog steeds een aanzienlijke achterstand bij de allochtone kinderen. Wel stijgt de deelname aan HAVO en VWO van leerlingen van allochtone afkomst.

De achterstand in opleidingsniveau wordt wel kleiner, maar het SCP meldt dat er 'weinig aanleiding is tot al te veel optimisme'.²⁹ Door de relatief hoge schooluitval heeft in de leeftijdscategorie 20-24 jaar nog altijd 55% van de jongeren van Turkse komaf, en 65%

27 Sociaal- en Cultureel Planbureau (2003), *Rapportage Minderheden 2003. Onderwijs, arbeid en sociaal-culturele integratie*, Den Haag: SCP, met name p. 39-52.

28 Deze paragraaf is voornamelijk gebaseerd op de Rapportage Minderheden 2003. Zie over allochtonen in het onderwijs ook: Onderwijsraad (2001), *Met 't oog op onderwijsachterstanden*, Den Haag: Onderwijsraad en de Jaarnota integratiebeleid, Kamerstukken II, 2005/06, 30304, nrs. 1-2.

29 *Rapportage Minderheden 2003*, p. 47.

van de jongeren van Marokkaanse afkomst geen startkwalificatie.³⁰ Circa de helft van hen heeft zelfs geen enkel diploma. Ter vergelijking: van niet-schoolgaande jongeren tussen de 15 en 24 jaar had in 2002 64% van de autochtonen en 46% van de niet-westerse allochtonen wel een startkwalificatie.³¹ Hoewel het voortijdig verlaten van school vaker voorkomt bij allochtonen dan autochtonen heeft de factor etniciteit een beperkte invloed. Er zijn verschillende andere factoren die de kans op uitval vergroten, namelijk: een lage CITO eindscore in het basisonderwijs, laagopgeleide ouders, één-ouder gezinnen en het wonen in de grote steden. Deze factoren zijn bij allochtonen vaker in het spel dan bij autochtonen.

Een belangrijke factor bij het ontstaan van de onderwijsachterstand is de taal. Een taalachterstand bepaalt deels het carrièreperspectief: 'uiteindelijk heeft een tekort aan taalvaardigheid [...] niet alleen consequenties voor de gang van allochtone kinderen door het Nederlandse onderwijs, maar ook voor hun uiteindelijke loopbanen en bijbehorende maatschappelijke posities'.³²

Effecten van zij-instroom

Uit het SCP-onderzoek blijkt dat de tweede generatie Turken en Marokkanen (zij die hier zijn geboren of vóór het zesde levensjaar zijn geïmmigreerd) beduidend beter is opgeleid dan de zogenaamde tussengeneratie (geïmmigreerd tussen het zesde en achttiende levensjaar), die deels in het herkomstland onderwijs heeft genoten. Juist in de groep die gedeeltelijk in het herkomstland is opgeleid ontstaan aansluitingsproblemen in het Nederlandse onderwijs: relatief veel Turken en Marokkanen uit de tussengeneratie hebben alleen basisonderwijs gehad en de schooluitval is relatief hoog. Het SCP concludeert: "de problemen in het onderwijs van [de] groep kinderen die op latere leeftijd in het Nederlandse onderwijs is ingestroomd, verdienen meer aandacht dan ze tot dusverre hebben gekregen".³³ Uit de analyse van het SCP blijkt voorts dat het land waar de opleiding is gevolgd de dominante factor is die het verschil in de onderwijsachterstand verklaart tussen Turken en Marokkanen enerzijds en Surinamers en Antillianen anderzijds.

Kinderen die tijdelijk naar het land van oorsprong vertrekken en daar naar school gaan kunnen niet worden gelijkgesteld aan kinderen uit de tussengeneratie, die tussen het zesde en achttiende levensjaar naar Nederland komen. Immers, de eerste groep heeft, als het vertrek naar het buitenland niet op al te jonge leeftijd plaats vindt, al enige jaren Nederlands onderwijs genoten. Maar de analyse van het SCP indiceert wel, dat een langdurige opleiding in het buitenland negatief kan uitwerken op de onderwijsprestaties in Nederland. Met name het langdurig deelnemen aan het basisonderwijs in Nederland is van belang. Uit onderzoek blijkt dat het taalniveau van allochtone kinderen toeneemt naarmate zij langer basisonderwijs volgen.³⁴ Dit verschil is naar voren gekomen bij een landelijke steekproef onder basisschoolleerlingen. Uit de steekproef bleek dat veel allochtone kinderen ongeveer een half jaar later instromen en hierdoor minder presteren dan kinderen die direct nadat ze vier worden aan het basisonderwijs beginnen.

-
- 30 Iedere jongere tot 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaat, wordt aangemerkt als een voortijdig schoolverlater. Ook leerlingen tot 23 jaar die langer dan een maand zonder reden van school wegblijven, worden aangemerkt als voortijdig schoolverlater. Een startkwalificatie wordt behaald met het succesvol afronden van het HAVO of het VWO, of met het behalen van een diploma van een opleiding op niveau 2 van de kwalificatiestructuur van de WEB, de basisberoepsopleiding. Zie: www.voortijdigschoolverlaten.nl.
- 31 M. van der Steeg & D. Webbink (2006), *Voortijdig schoolverlaten in Nederland: Omvang, beleid en resultaten*, Den Haag: CPB, p. 28.
- 32 *Rapportage Minderhedenbeleid 2003*, p. 106.
- 33 Idem, p. 48.
- 34 K. Westerbeek & P. Wolfram (1998), *Met vier jaar of later? Een onderzoek naar de leeftijd waarop kinderen voor het eerst naar school gaan*, Rotterdam: Centrum Educatieve Dienstverlening.

Aan de andere kant kan worden geconstateerd dat het langdurig onderwijs volgen in het buitenland niet per definitie negatief uitwerkt op onderwijsprestaties en carrièreverloop in Nederland van niet-westerse allochtonen. Velen weten eenmaal terug in Nederland een inhaalslag te maken. De persoonlijke capaciteiten en het onderwijsniveau in het land van herkomst spelen hierbij een belangrijke rol. Tot voorbeeld strekken de duizenden vluchtelingen die in de afgelopen decennia met steun van de Stichting voor Vluchteling-Studenten UAF hun studie hebben voltooid en passend werk gevonden.

4.2 Ervaringen op microniveau

Bij het onderzoek dat Mex-it in opdracht van de ACVZ heeft uitgevoerd is aan de respondenten gevraagd naar ervaringen met verblijf in het buitenland en de terugkeer. Dit zijn ervaringen van ouders of van de direct betrokkenen zelf of het betreft reacties die via de internetpanels zijn gegenereerd. Op basis van deze ervaringen kunnen geen generaliserende conclusies worden getrokken. Het betreft immers een beperkte groep respondenten, bovendien niet representatief voor de gehele Turkse en Marokkaanse bevolkingsgroepen in Nederland. De gevolgde onderzoeksmethode leidt daarnaast waarschijnlijk tot een ondervertegenwoordiging van negatieve ervaringen met scholing in het buitenland.

Ervaringen in het buitenland

In eerste instantie hebben de meeste kinderen moeite met het wennen aan het herkomstland. Zij missen hun familie en vrienden en moeten wennen aan de nieuwe samenleving waarin zij terecht zijn gekomen. De gemelde ervaringen in Turkije met het onderwijs zijn over het algemeen positief. De kinderen voelen zich gewaardeerd op school en zijn blij met de positieve aandacht van hun leerkrachten, ook al zijn deze vaak wel streng. Na een lastige start vinden de meeste kinderen hun draai en zijn zij blij met de tijdelijke overstap naar hun herkomstland.

Bij de Marokkaanse doelgroep werd de taal aangekaart als een mogelijk obstakel voor kinderen die net in Marokko aankomen. Wanneer de kinderen al wat ouder zijn en de Arabische taal niet of nauwelijks beheersen, ontstaan er in het begin problemen om aan te sluiten bij het onderwijs. Dit wordt wel opgevangen door bijles in het weekend.

De kennis van de taal van het herkomstland kan een grote invloed hebben op de start van het leven daar. Een mogelijk verschil in uitkomsten tussen de Marokkaanse en Turkse groep is dat een deel van de Marokkanen als eerste taal Berbers heeft en nooit Arabisch heeft geleerd. Turkse kinderen hebben over het algemeen goede kennis van het Turks, hetgeen het schoolgaan in Turkije vergemakkelijkt.

Een bepalende factor in de ervaringen van de ouders en/of het kind, is de woonsituatie in het land van herkomst. Er zijn verschillende mogelijkheden voor het regelen van het verblijf van het kind. Sommige kinderen verblijven in internaten omdat er geen opvang door familie mogelijk is. Het regime op een internaat is voor sommige kinderen moeilijk te accepteren. Anders is het vaak voor kinderen die samen met broers, zussen en moeder naar het land van herkomst vertrekken. In deze vorm wordt het gezinsleven bijna volledig voortgezet, zij missen alleen de vader die in Nederland achterblijft. Tussen deze twee uitersten bestaan nog de varianten waarin familie in het land van herkomst in meer of mindere mate een rol speelt in de opvang van het kind. De houding van deze familie is eveneens in grote mate bepalend voor de ervaringen van het kind tijdens het verblijf. Uit de internetreacties komt naar voren dat de jongere generatie zich bewust is van de negatieve effecten op het kind als het langdurig gescheiden wordt van zijn familie.

Ervaringen na terugkeer in Nederland

In het algemeen, blijkt uit het onderzoek van Mex-it, werd het schoolgaan in het buitenland als positief ervaren voor de ontwikkeling van het kind. Kinderen die dreigden te 'ontsporen' in Nederland, krijgen in het land van herkomst door het relatief strikte school- en opvoedkundige regime weer discipline aangeleerd. Samen met de doorgaans positieve benadering van leerkrachten zorgt dit relatief snel voor een betere studiementaliteit en dit resulteert wederom in een sterker gevoel voor eigenwaarde. De verdiepte kennis van de cultuur van de voorouders stelt de jeugdigen uiteindelijk in staat het leven in Nederland beter te relativeren en op waarde te schatten.

De leeftijd waarop een kind is vertrokken, de duur van het verblijf, tussentijdse terugkeer in de vakantie naar Nederland, contact met kinderen (broer/zus) in herkomstland die Nederlands spreken, zijn factoren die van belang zijn voor de beheersing van de taal. Hoe jonger de kinderen naar het herkomstland zijn gezonden, hoe sneller zij de Nederlandse taal verleren. Enkele Marokkaanse kinderen stelden dat ze liever op jongere leeftijd naar Marokko waren gestuurd omdat ze dan gemakkelijker Arabisch hadden kunnen leren. Tevens speelt voor de taalbeheersing een rol waar het toekomstperspectief van de kinderen ligt, in Nederland of in het herkomstland. De motivatie om de Nederlandse taal bij te houden is groter als zij zeker weten dat ze teruggaan naar Nederland dan als zij verwachten weer (met hun ouders) in het herkomstland te gaan wonen.

Uit het rapport van Mex-it blijkt dat sommige jongeren na terugkeer wel weer een Nederlandse taal cursus gaan volgen. Er worden door de respondenten geen problemen gemeld met het volgen van hoger onderwijs in Nederland na een periode van verblijf in het buitenland.

Overigens lijkt ook de kwaliteit van het in het herkomstland gevolgde onderwijs een rol te spelen. Respondenten in het Mex-it onderzoek geven aan dat er een groot verschil is tussen openbaar en privaat onderwijs. Zeker als het onderwijs hoog van niveau en goed van kwaliteit is geweest, zijn er weinig problemen te verwachten met instroom in het Nederlandse systeem.

Door het verblijf in het buitenland hebben de jongeren meer kennis verkregen van de eigen cultuur, van hun taal en de gebruiken van het land van hun vader en/of moeder. De jongeren geven aan dat zij beter weten wie ze zijn, een sterkere identiteit ontwikkelen en steviger in hun schoenen staan dan daarvoor. Ouders zijn verheugd dat hun kinderen de cultuur van hun herkomstland kunnen overdragen aan de volgende generatie.

Een negatief bijverschijnsel van het volgen van onderwijs in het buitenland is gerelateerd aan de diplomawaardering. Erkenning van (delen van) buitenlandse diploma's wordt als problematisch ervaren. Dit kan negatieve gevolgen hebben voor de jongeren bij terugkeer, aangezien sommige (onderdelen) van een vergelijkbaar curriculum opnieuw moeten worden gedaan. Men ervaart daardoor op een onnodige achterstand te worden gezet.

4.3 Conclusie

Effecten

Er zijn geen harde gegevens over de effecten voor de integratie van het tijdelijk volgen van onderwijs in het buitenland. Wel is er onderzoek verricht naar de effecten van zij-instroom in het onderwijs. Daaruit blijkt dat de onderwijsprestaties van Turken en Marokkanen, die tussen hun zesde en achttiende levensjaar naar Nederland zijn geïmigreerd, beduidend minder zijn dan van hen, die hier zijn geboren of vóór het zesde

levensjaar naar Nederland zijn gekomen. Ook is de schooluitval van deze groep hoger. Het volgen van (een deel van) de opleiding in het herkomstland beïnvloedt de onderwijsprestaties van allochtonen, algemeen gesproken, negatief. Op grond van de persoonlijke capaciteiten en het niveau van het onderwijs in het herkomstland kan de achterstand ook worden ingelopen. Er zijn vele voorbeelden van succesvolle niet-westerse allochtonen die hun opleiding geheel of grotendeels buiten Nederland hebben genoten.

Ervaringen

Uit individuele ervaringen die zijn opgetekend in het Mex-it onderzoek spreken vooral positieve gevolgen: jongeren die dreigden te ontsporen zijn weer op het rechte pad gekomen. Het gevoel van eigenwaarde is gestegen door het intensieve contact met de taal en cultuur van het land van oorsprong. Kinderen worden niet gestigmatiseerd als probleemjongeren. Respondenten droegen verschillende voorbeelden aan van maatschappelijk en economisch succesvolle allochtonen, die een periode scholing hadden gevolgd in het land van herkomst. De scholing van de kinderen in het land van oorsprong lijkt daarmee te voldoen aan de verwachtingen van de ouders, zoals beschreven in het vorige hoofdstuk. Expliciet negatieve voorbeelden kwamen in dit onderzoek niet naar voren maar de ACVZ acht het meer dan aannemelijk dat er ook jongeren zijn die de aansluiting met de Nederlandse samenleving missen na een lang verblijf in het buitenland.

Differentiatie

Duidelijk is dat de gevolgen van scholing in het buitenland per individu sterk kunnen verschillen. Hoewel de beschikbare empirische gegevens nadere onderbouwing in de weg staan, kunnen enkele hypothesen worden geformuleerd met betrekking tot de effecten van schoolgaan in het buitenland. De effecten worden beïnvloed door een aantal factoren, waaronder het opleidingsniveau en de sociaal-economische positie van de ouders, de vooropleiding en persoonlijkheid van het kind, de leeftijd waarop deze naar het buitenland vertrekt, de duur van het verblijf in het buitenland, het niveau van het genoten onderwijs aldaar, de mate van contact met de Nederlandse samenleving gedurende het verblijf in het land van oorsprong en de wijze van reïntegratie in Nederland. Ieder van deze factoren kan de positieve of negatieve uitwerking van het schoolgaan in het herkomstland beïnvloeden, waarbij het aannemelijk is dat het samenspel van factoren een cumulerend effect genereren. Indien de ouders in een achterstandpositie verkeren, het kind al op jonge leeftijd voor een periode van vele jaren vertrekt, gedurende dat verblijf geen contact heeft met de Nederlandse samenleving, het niet zeer gemotiveerd wordt om te leren, een school bezoekt van laag allooi, en geen bijzondere aandacht krijgt na terugkeer, dan is het aannemelijk dat het kind na terugkomst in Nederland veelal in een kwetsbaarder positie zal verkeren dan wanneer het hier was gebleven. Zijn verschillende van deze factoren gunstiger, dan is de kans op een positief effect groter.

Een verdwijnend fenomeen?

Een opvallende constatering uit het Mex-it onderzoek dient hier nog te worden vermeld. De huidige generatie jongeren, de toekomstige ouders, is minder geneigd om kinderen school te laten gaan in het buitenland, zelfs als hun eigen ervaringen met onderwijs aldaar overwegend positief waren. De generatie van nu is meer geneigd oplossingen voor problemen, die voor hun ouders aanleiding vormden om hun kinderen naar het herkomstland te zenden, in Nederland te zoeken.

De mogelijkheden hiertoe worden ook steeds groter: in Nederland komen meer scholen op islamitische grondslag, er worden meer internaten (al dan niet met een religieuze inslag) gevestigd waar allochtone ouders hun kinderen naar toe zenden en er worden huiswerkbegeleiding en dagopvangmogelijkheden georganiseerd door allochtone organisaties en lokale overheden.

Achtergelaten kinderen

De minister heeft de ACVZ gevraagd expliciet in te gaan op de positie van kinderen met de Nederlandse nationaliteit, die samen met hun moeder zijn achtergelaten in het land van herkomst en pas weer op jongvolwassen leeftijd terugkeren naar Nederland. Het zal duidelijk zijn dat het nauwelijks mogelijk is uitspraken te doen over deze specifieke groep, gezien het onvolledige beeld dat kan worden geschetst van de groep in haar geheel. De ACVZ acht het aannemelijk dat de achterstand van achtergelaten jongeren in principe niet zal verschillen van de achterstand van (Nederlandse en niet- Nederlandse) jongeren die als kind voor onderwijs naar het land van herkomst zijn gestuurd. Hierbij moet worden opgemerkt dat sommige achtergelaten kinderen (en hun moeders) gedwongen in een isolement leven in het herkomstland. Als gevolg hiervan is het mogelijk dat de kinderen geen onderwijs kunnen volgen. Hun achterstand na terugkeer zal daardoor uiteraard extra groot zijn. In het ACVZ advies 'Tegen de wil achtergebleven' van april 2005 is reeds beschreven dat het vrij moeilijk is om deze vrouwen en kinderen uit dat isolement te halen.

HOOFDSTUK 5

Beschouwing en conclusies

De ACVZ is met het huidige kabinet van mening dat vreemdelingen, die duurzaam in Nederland willen verblijven, moeten integreren. In haar eerdere adviezen over inburgering³⁵ heeft de ACVZ enkele uitgangspunten geformuleerd die ook in het kader van dit advies gelden:

- Iedere ingezetene, of deze nu in Nederland is geboren of niet, heeft bepaalde kennis en vaardigheden nodig om het Nederlands burgerschap volwaardig te kunnen vervullen.
- Inburgering vereist een combinatie van het aanleren van cognitieve vaardigheden (kennis van Nederlandse taal en samenleving) en het opdoen van praktische vaardigheden in de maatschappelijke omgang.
- Bij inburgering dient naar de mening van de ACVZ sprake te zijn van een gedeelde verantwoordelijkheid van het individu, de overheid en de samenleving als geheel.

Inburgering is een eerste aanzet tot integratie in de samenleving. Van personen die duurzaam in Nederland wensen te verblijven mag verwacht worden dat zij zich inzetten om daadwerkelijk in te burgeren en te integreren.

Op grond van deze uitgangspunten is de ACVZ van mening dat verschijnselen die inburgering en integratie belemmeren moeten worden bestreden. De discussie over het volgen van onderwijs in het land van herkomst is in het parlement ontstaan vanuit bezorgdheid over de negatieve consequenties voor de integratie. De ACVZ heeft in dit advies onderzocht in hoeverre deze zorg terecht is.

Cijfers

Daartoe is getracht het fenomeen cijfermatig in beeld te brengen. Dat kan slechts ten dele, maar alle gegevensbronnen wijzen erop dat het slechts in beperkte mate voorkomt. De ACVZ schat dat jaarlijks maximaal enkele duizenden allochtone jongeren naar het buitenland gaan en daar naar school gaan. Dit is, gezien het feit dat circa 2,5 miljoen leerlingen in Nederland naar het basis- en voortgezet onderwijs gaan, een gering aantal. Bovendien lijkt het erop dat er sprake is van een dalende trend. Jonge ouders zoeken de oplossingen voor problemen, die eerdere generaties motiveerden om hun kinderen in het herkomstland te laten scholen, in toenemende mate in Nederland.

Beweegredenen

Vervolgens heeft de ACVZ de motieven en effecten in kaart gebracht. De beweegredenen zijn gevarieerd en veelal leiden verschillende motieven tot de uiteindelijke beslissing. Gemene deler is de onvrede van de ouders over het Nederlandse onderwijsstelsel. In hun perceptie leren de kinderen te weinig over hun eigen taal en traditie, heerst er onvoldoende orde en discipline, wordt te vaak een laag schooladvies afgegeven en kunnen allochtone leerlingen zich onvoldoende ontplooien. Verder speelt het klimaat jegens vreemdelingen in Nederland, dat vooral in de afgelopen jaren als zeer negatief wordt ervaren, een rol. Soms worden kinderen teruggestuurd omdat zij dreigen te ontsporen in de Nederlandse samenleving, om 'terug op de rails' gezet te worden. Soms worden meisjes teruggezonden om een rol in de zorg voor familieleden te spelen.

35 Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (2004), Inburgeringseisen als voorwaarde voor verblijf in Nederland, Den Haag: ACVZ; ACVZ (2004), *Van Contourennota naar Inburgeringswet*, Den Haag: ACVZ.

Voor een deel is de perceptie van ouders niet gestoeld op feiten. In het Nederlandse onderwijs wordt fors geïnvesteerd in allochtone leerlingen. In het onderwijsachterstandenbeleid wordt de zogenaamde gewichtenregeling toegepast. Voor allochtone leerlingen met laagopgeleide ouders krijgen scholen bijna twee keer zoveel formatie als voor doorsnee autochtone leerlingen.³⁶ Verder blijkt uit onderzoek dat in het verleden het schooladvies over het algemeen voor allochtone leerlingen te hoog was.³⁷ Andere beelden worden wel (deels) onderbouwd door empirisch materiaal. Zo blijkt uit het SCP rapport van 2004³⁸ dat de houding van veel autochtonen ten aanzien van minderheden negatiever is geworden. Er is jarenlang systematisch onderzoek gedaan naar de beeldvorming van autochtonen over minderheden. Daaruit blijkt dat de distantie tussen autochtonen en allochtonen niet een verschijnsel is dat zich pas in de laatste jaren voordoet. De afgelopen twintig jaar staat ongeveer de helft van de autochtonen gereserveerd of afwijzend tegenover burens met een andere etnische achtergrond.³⁹ Ook vindt ongeveer de helft dat er te veel allochtonen in Nederland wonen. Met name over moslims is de beeldvorming in het algemeen negatief. Bovendien blijkt dat zich in de afgelopen jaren een negatieve ontwikkeling heeft voorgedaan ten aanzien van de houding (beeldvorming) van autochtonen ten aanzien van allochtonen.

Effecten

De effecten van het schoolgaan in het buitenland op de integratie zijn moeilijk in kaart te brengen. Er is geen specifiek onderzoek gedaan naar de gevolgen van tijdelijke scholing in het buitenland, evenmin naar de carrièreperspectieven van deze kinderen of hun positie in de samenleving. Wel is er onderzoek verricht naar de effecten van zij-instroom in het onderwijs. Daaruit blijkt dat de onderwijsprestaties van Turken en Marokkanen, die tussen hun zesde en achttiende levensjaar naar Nederland zijn geïmmigreerd, beduidend minder zijn dan van hen, die hier zijn geboren of vóór het zesde levensjaar naar Nederland zijn gekomen. Ook is de schooluitval van deze groep hoger. Het volgen van (een deel van) de opleiding in het herkomstland beïnvloedt de onderwijsprestaties van allochtonen, algemeen gesproken, negatief. Op grond van de persoonlijke capaciteiten en het niveau van het onderwijs in het herkomstland kan de achterstand ook worden ingelopen. Er zijn vele voorbeelden van succesvolle niet-westerse allochtonen die hun opleiding geheel of grotendeels buiten Nederland hebben genoten.

Vele factoren beïnvloeden de effecten van het tijdelijk schoolgaan in het land van origine, zoals het opleidingsniveau en de sociaal-economische positie van de ouders, de vooropleiding en persoonlijkheid van het kind, de leeftijd waarop deze naar het buitenland vertrekt en de duur van het verblijf aldaar, het niveau van het onderwijs in het herkomstland, de mate van contact met de Nederlandse samenleving gedurende het verblijf aldaar en de wijze van reïntegratie in Nederland.

De achterstand van allochtonen in het Nederlandse onderwijs wordt deels veroorzaakt door taalachterstand. Een kind dat gedurende langere tijd niet in Nederland verblijft mist onderwijs in de taal, lees- en schrijfvaardigheid in het Nederlands, het Nederlandse curriculum op het gebied van geschiedenis, staatkunde, maatschappijleer en alle andere vakken die van belang zijn voor burgerschapsvorming. Het kind mist mogelijkheden om deel te nemen aan verenigingsleven en om netwerken op te bouwen die voor studie, werk of sociaal leven van belang zijn. Het is evident dat scholing in het buitenland daarom voor

36 *Rapportage Minderheden 2003*, p. 148.

37 *Idem*, p. 88.

38 M. Gijsberts (2004), *Sociaal en Cultureel Rapport 2004. Hoofdstuk 3: Minderheden en Integratie*, Den Haag: SCP, p. 158.

39 *Idem*, p. 158.

verschillende individuen een negatieve uitwerking kan hebben. Dit geldt ook in het geval de ouders tot deze keuze komen met als oogpunt het welbewust onttrekken van hun kinderen aan de invloeden van de westerse samenleving. Daarnaast kan het toepassen van dwang als negatieve verschijningsvorm worden aangemerkt. In dat geval wordt een kind tegen de eigen wil teruggezonden naar het land van herkomst. De ouders voeren het gezag over hun kinderen, maar zeker als een kind ouder is (bijvoorbeeld de middelbare schoolleeftijd) dient meer met de wensen van het kind rekening gehouden te worden.

Daar staat tegenover dat individuele ervaringen ook getuigen van positieve effecten. Respondenten in het Mex-it onderzoek geven weer dat de onderdompeling in eigen taal en cultuur een positief effect kan hebben op het zelfvertrouwen van de jongeren. Dreigende ontsporing is afgewend en na terugkeer staat men steviger in de schoenen. De ACVZ heeft verschillende succesverhalen gehoord over mooie loopbanen in Nederland na tijdelijke scholing in het buitenland. Hiervan getuigen ook de succesverhalen van vluchtelingen die met steun van de Stichting voor Vluchteling-Studenten UAF hun weg in de Nederlandse samenleving hebben gevonden.

Vergelijking met scholing van autochtone kinderen in het buitenland

De ACVZ heeft zich afgevraagd of het onderwijs laten volgen van jongeren in het buitenland door allochtone ouders principieel anders moet worden beoordeeld dan het zenden van kinderen naar buitenlandse scholen door Nederlandse ouders. Dit laatste komt voor in verschillende varianten. Ook hier speelt onvrede met het Nederlandse onderwijsstelsel een rol, zeker in het geval van jongeren in de grensstreek die in Duitsland en België naar school gaan. Andere, meest welgestelde Nederlanders, zenden hun kinderen naar scholen in het buitenland, niet per definitie uit ontevredenheid met het onderwijs hier, maar omdat die buitenlandse scholen simpelweg beter zijn.

De vergelijking met het onderwijs volgen in het land van herkomst door allochtonen gaat slechts gedeeltelijk op. Het is aannemelijk dat de Nederlandse kinderen veel minder kans hebben in een achterstandpositie te geraken door de tijdelijke scholing elders. Verder is de financiële positie van autochtone ouders die hun kind in het buitenland op school sturen mogelijk beter dan die van allochtone ouders, die daardoor minder in staat zijn het beste onderwijs voor hun kinderen te 'kopen'. De Nederlandse kinderen zullen minder gevolgen ondervinden van het verstoken blijven van het Nederlandse curriculum en verminderde mogelijkheden hebben een relevant netwerk op te bouwen. Een overeenkomst is te vinden in de motieven: zowel allochtonen als autochtonen willen de toekomstkansen van hun kinderen positief beïnvloeden.

Overheidsinterventie nodig?

De ACVZ komt tot de conclusie dat het verschijnsel van het tijdelijk onderwijs volgen in het land van herkomst geen intensieve overheidsinterventie behoeft. Het fenomeen komt in geringe mate voor, en neemt waarschijnlijk in omvang af. Op collectief niveau blijkt nergens uit dat de samenleving als geheel door dit verschijnsel serieuze schade ondervindt. Het aantal kinderen dat tijdelijk scholing in het buitenland volgt is vrij onbeduidend vergeleken bijvoorbeeld met het aantal voortijdig schoolverlaters, of het aantal allochtone jongeren, dat werkloos is of in aanraking komt met Justitie. Op individueel niveau dreigt voor sommigen versterking van de achterstandspositie, voor anderen gloort een betere toekomst in Nederland mede door het verblijf in het buitenland. Kortom, positieve effecten zijn evenzeer mogelijk als negatieve.

Het onderwijs doen volgen in het herkomstland is een normaal verschijnsel dat past bij de fase van integratie waarin veel allochtone groepen, waaronder de Turken en Marokkanen, zich bevinden. Waar zij zich eerder nog voornamelijk oriënteerden op het

land van herkomst, hebben de meeste ingezetenen nu de voeten stevig in de Hollandse aarde geplant. Dit neemt niet weg dat de tradities uit het land van oorsprong nog zeer belangrijk zijn. Ouders vinden vaak – dat is allochtone en autochtone ouders eigen - dat de kinderen de tradities verwaarlozen. In een tijd van transitie, zoals die zich nu voordoet, geven sommige ouders er nog de voorkeur aan om hun kinderen in het land van oorsprong te laten inwijden in de ‘eigen’ taal en cultuur, zonder dat dit een keuze tegen de Nederlandse samenleving impliceert. Het is een verschijnsel dat zich naar verwachting in de loop der tijd steeds minder zal voordoen.

Dit betekent niet dat er geen mogelijkheden zijn om de negatieve effecten, die het schoolgaan in het buitenland voor een deel van de kinderen zal hebben, te neutraliseren. De ACVZ noemt er enkele:

- Betere voorlichting over het Nederlands onderwijssysteem kan voorkomen dat ouders op grond van misvattingen de keuze maken hun kinderen naar het herkomstland te sturen.
- Kinderen die in het buitenland school gaan zouden moeten worden gestimuleerd om de kennis van de Nederlandse taal op peil, en hun binding met de Nederlandse samenleving in stand te houden. De mogelijkheden daartoe worden, met de wereldwijde opmars van het internet, steeds ruimer.
- Scholen zouden kunnen worden gestimuleerd in contact te blijven met hun ex-leerlingen in het buitenland en ze kunnen voorzien van lesmateriaal over het Nederlandse curriculum. Andersom kan het contact van de klas met de jongere in het buitenland op een creatieve wijze bijdragen aan de kennis van Nederlandse jongeren (en docenten) over het leven in andere landen.
- In sommige gevallen worden jongeren gedwongen teruggestuurd en vrezen terecht dat hun toekomstperspectief zal worden geschaad; bijvoorbeeld in een situatie waar het onderwijs van slechte kwaliteit is of in het geheel geen onderwijs wordt genoten, omdat het kind een zorgtaak in de familie krijgt of zelfs wordt uitgehuwelijkt. De op te richten Zorg Advies Teams in de Nederlandse scholen zullen attent moeten zijn op deze situaties.⁴⁰
- Bezien moet worden in hoeverre leerlingen, die door een verblijf in het buitenland in een achterstandpositie zijn geraakt, extra aandacht kunnen krijgen binnen het Nederlandse onderwijssysteem. Het kabinet neemt momenteel intensieve maatregelen om het voortijdig schoolverlaten te bestrijden. Het is heel wel mogelijk dat het tijdelijk schoolgaan in het buitenland een indicator is voor een verhoogd risico op voortijdig schoolverlaten. Als dat het geval is zouden preventieve en curatieve maatregelen zich ook moeten uitstrekken tot deze groep kinderen.⁴¹ Verder zou kunnen worden bezien in hoeverre de op te richten schakelklassen voor kinderen in een achterstandpositie open gesteld kunnen worden voor kinderen die door scholing in het buitenland in een dergelijke positie zijn geraakt.⁴²

40 In 2007 hebben alle scholen voor primair, voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs een Zorgadviesteam, kortweg ZAT, van hoge kwaliteit. Dat moet het resultaat zijn van het project Zorg in en om School (ZioS). Jongeren krijgen daarmee een vangnet binnen hun eigen vertrouwde schoolomgeving. Zorg in en om School is een project dat in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap wordt uitgevoerd door APS en LCOJ WSNS Plus en BvE-Raad. Zorg in en om School is een van de thema's van Operatie Jong. Zie: www.ZIOS.nl. De ACVZ zal in het voorjaar van 2006 ook adviseren over preventie en bestrijding van gedwongen huwelijken.

41 Zie verder: www.voortijdigschoolverlaten.nl/. Iedere jongere tot 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaat wordt aangemerkt als een voortijdig schoolverlater. Ook leerlingen tot 23 jaar die langer dan een maand zonder reden van school wegblijven, worden aangemerkt als voortijdig schoolverlater.

42 In beginsel zijn de schakelklassen bestemd voor basisschoolleerlingen die vanwege een grote taalachterstand onder hun eigenlijke niveau presteren. Door gedurende één schooljaar intensief te werken aan het wegwerken van de taalachterstand is het de bedoeling deze kinderen een goede kans te geven om te slagen in het schooltype dat bij hen past.

De minister heeft de ACVZ onder meer gevraagd om vreemdelingrechtelijke maatregelen te overwegen. De ACVZ acht het niet nodig de regels voor het verplaatsen van het hoofdverblijf, de verbreking van de gezinsband of de wedertoelating aan te scherpen. Dergelijke maatregelen zouden overigens niet effectief zijn: uit het onderzoek blijkt dat de doelgroep van het advies er grotendeels ‘immuun’ voor is, omdat de jongeren veelal de Nederlandse nationaliteit bezitten. Evenzeer acht de ACVZ een aparte inburgeringsplicht voor deze groep – nog los van de vraag of deze wettelijk haalbaar is – niet noodzakelijk.

Per schakelklas volgen maximaal 15 leerlingen gedurende een schooljaar in een aparte groep intensief taalonderwijs, of krijgen extra lessen in de vorm van een verlengde schooldag. Schakelklassen kunnen op elk moment gedurende de basisschoolperiode, als o-groep voorafgaand aan de basisschool of als een kopklas na groep 8 worden ingericht. Zie: www.schakel-klassen.nl

BIJLAGE I

***Adviesaanvraag 8 augustus 2005 van de minister
voor Vreemdelingenzaken en Integratie***

Directoraat-Generaal Internationale Aangelegenheden en Vreemdelingenzaken

Postadres: Postbus 20301, 2500 EH Den Haag

Aan de Voorzitter van de
Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken
Postbus 93127
2509 AC DEN HAAG

Bezoekadres
Schedeldoekshaven 100
2511 EX Den Haag
Telefoon (070) 3 70 79 11
Fax (070) 3 70 79 00
www.justitie.nl

Onderdeel
Datum
Ons kenmerk
Onderwerp

Directie Vreemdelingenbeleid
8 augustus 2005
5327779/04/DVB
Adviesaanvraag inzake kinderen met verblijfsrecht in
Nederland die (een gedeelte van) hun schoolopleiding
in het land van herkomst volgen

Bij beantwoording de
datum en ons kenmerk
vermelden. Wilt u slechts

ADVIESCOMMISSIE VOOR VREEMDELINGENZAKEN	
Datum:	Bk 16-08-2005 Verz.
Nummer:	ADU-008
Code:	

Tijdens het debat van 2 september 2004 inzake het rapport "Bruggen bouwen" is een motie ingediend door het lid Verhagen c.s.¹. Deze motie is op 7 september 2004 aangenomen.

In de motie wordt geconstateerd dat er ouders zijn die hun kinderen (een deel van) de middelbare schoolopleiding laten volgen in het land van herkomst, waarbij wordt geoordeeld dat dit ernstig afbreuk doet aan de integratie in de Nederlandse samenleving. Vervolgens wordt de regering verzocht maatregelen te treffen waarmee kan worden voorkomen dat ouders hun kinderen in het land van herkomst naar de middelbare school sturen.

Tijdens het debat heb ik aangegeven dat ik de strekking van deze motie onderschrijf, doch dat er nader onderzoek nodig is. Ik verzoek u mij derhalve over deze problematiek te willen adviseren.

Ik wil u daarbij vragen in uw advies in ieder geval op de onderstaande punten in te gaan.

- kan een indicatie worden gegeven van het aantal gevallen waarin van het naar het land van herkomst zenden van kinderen voor het volgen van een (middelbare) schoolopleiding sprake is?;
- wat zijn de beweegredenen voor de ouders om dit te doen?;

¹ Tweede Kamer 2003-2004, 28 689, nr. 30

- is de veronderstelling dat dit ernstig afbreuk doet aan de integratie van deze kinderen juist te achten?;
- op welke wijze kan dit fenomeen, indien dit uit oogpunt van integratie noodzakelijk dan wel wenselijk kan worden geacht, worden bestreden?

Uiteraard is in dit verband met name van belang welke maatregelen mogelijk zouden zijn op vreemdelingrechtelijk gebied. Echter, ook op andere terreinen zijn maatregelen denkbaar. Graag zie ik in uw advies zo mogelijk aanbevelingen tegemoet met betrekking tot vorengenoemde problematiek en de wijze waarop een en ander tegemoet getreden zou moeten worden.

Tijdens het Algemeen Overleg van 18 mei 2005 over de problematiek van in herkomstlanden achtergelaten vrouwen en kinderen is onder meer gesproken over de achterstand van kinderen met de Nederlandse nationaliteit, die na in het buitenland te zijn opgegroeid eerst op jongvolwassen leeftijd naar Nederland komen. Ik verzoek u in het onderhavige advies mede op deze achterstand in te gaan en daarbij tevens de effecten van een dergelijke achterstand te betrekken.

Uw advies zie ik graag uiterlijk in het najaar van 2005 tegemoet.

De Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie,

M.C.F. Verdonk

BIJLAGE 2

Samenstelling ACVZ per 1 april 2006

Voorzitter

- Mr. T.J.P. van Os van den Abeelen,
Coördinerend vice-president van de arrondissementsrechtbank te Amsterdam.

Plaatsvervangend voorzitter

- Mr. P.A. Schaafsma,
Oud-President-directeur Sociale Verzekerings Bank.

Leden

- Mw. drs. H.J. Bakker,
Algemeen secretaris van Raad van Kerken in Nederland.
- Ch. R. van Beuge,
Oud ambassadeur respectievelijk directeur-generaal Europese samenwerking van het Ministerie van Buitenlandse zaken.
- Mw. prof. dr. mr. C.C.J.H. Bijleveld,
Senior onderzoeker Nederlands Instituut Criminaliteit en Rechtshandhaving (NSCR),
tevens hoogleraar methoden en technieken van criminologisch onderzoek aan de Vrije Universiteit Amsterdam.
- Mr. dr. G.D. Dales,
Burgemeester van Leeuwarden.
- Prof. dr. G.B.M. Engbersen,
Hoogleraar algemene sociologie aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam.
- Mw. prof. dr. H. Ghorashi,
Bijzonder hoogleraar Management van diversiteit en integratie, in het bijzonder de participatie van vrouwen uit etnische minderheidsgroepen, Vrije Universiteit Amsterdam.
- Prof. mr. G.J.H. van Hoof,
Hoogleraar internationaal recht en advocaat.
- Mw. mr. S.E. Korthuis,
Directeur Korthuis Consultancy B.V., adviesbureau op het gebied van procesbegeleiding, interimmanagement en beleidsadvisering.
- J.J.T. Stoutjesdijk,
Oud-Hoofdcommissaris van Politie
- Mw. dr. N. Tellegen,
Directeur Wemos, organisatie voor internationale gezondheidsvraagstukken.

- Mw. mr. dr. A.B. Terlouw,
Lid Commissie Gelijke behandeling.
- Prof. mr. drs. B.P. Vermeulen,
Hoogleraar staats- en bestuursrecht aan de Vrije Universiteit Amsterdam.
- Mw. dr. L.H.M. van Willigen, arts
Consultant gezondheidszorg vluchtelingen en mensenrechten.

Secretaris

- Dr. J.J. van Miert (Wvd.)

Samenstelling subcommissie

De ACVZ heeft ter voorbereiding van dit advies een subcommissie ingericht. De samenstelling van deze subcommissie was als volgt:

Voorzitter

- Mr. T.J.P. van Os van den Abeelen

Leden

- Prof. dr. G.B.M. Engbersen
- Mw. prof. dr. H. Ghorashi
- Mw. mr. S.E. Korthuis
- Mr. P.A. Schaafsma

BIJLAGE 3

Geraadpleegde personen en instanties

Bij de totstandkoming van het advies zijn, naast literatuurstudie en schriftelijke informatievergadering, tevens gesprekken gevoerd met personen en vertegenwoordigers van instanties die vanuit hun specifieke kennis en ervaring een bijdrage hebben geleverd aan het advies. De gesprekken hebben plaatsgevonden in de vorm van interviews en groeps-gesprekken, daarnaast is ook telefonisch informatie verkregen.

Enkele personen hebben aangegeven niet bij name genoemd te willen worden. Er is derhalve voor gekozen om in beginsel de instanties te benoemen.

- Gemeenteambtenaren (leerplicht, dienst stedelijk onderwijs) van de gemeenten Amsterdam, Rotterdam, Den Haag, Utrecht, Leiden
- zorgcoördinatoren in het voortgezet onderwijs
- adjunct directeur basisschool
- Ingrado
- Sociale Verzekeringsbank
- Ministerie van Buitenlandse Zaken
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
- Vereniging Nederlandse Gemeenten
- Forum, dhr Arslan
- Onderwijsraad, dhr Bosker en dhr Aboutaleb
- Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling, mw. Blokland, dhr. van Beek, dhr. Schillemans

BIJLAGE 4

Geraadpleegde literatuur

Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (2004), *Inburgeringseisen als voorwaarde voor verblijf in Nederland*, Den Haag: Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken.

Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (2005), *Tegen de wil achtergebleven. Een advies over in herkomstlanden achtergelaten vrouwen en kinderen*, Den Haag: Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken.

Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (2004), *Van Contourennota naar Inburgeringswet*, Den Haag: Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken.

Beek, Larissa van & Mohammed Baba, (2006), *Schoolgaan in het land van . . . Quickscan onder de Marokkaanse en Turkse gemeenschap naar het tijdelijk volgen van onderwijs in het herkomstland*, Amsterdam: Mex-it.

Blok, S.A. (voorz.) (2004), *Bruggen bouwen. Onderzoek integratiebeleid*, Den Haag: Sdu Uitgevers.

Blokland-Potters, V., T. Schillemans & S.M. Verhagen (2005). *Niet langer met de rug naar elkaar. Een advies over verbinden*, Den Haag: Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling.

Boer, Paul den & Ton Eimers (2005), *Als elke leerling telt. Leerplicht en RMC in de gemeente Utrecht*, Nijmegen: Kenniscentrum Beroepsonderwijs Arbeidsmarkt.

Brockhaus, Yvonne & Angelika van der Kooi (red.) (2006), *Wonen in Duitsland – leren in Nederland? Onderzoek naar de schoolkeuze van Nederlandse woonmigranten in het Duitse gedeelte van de EUREGIO*, Münster: EUREGIO.
(http://www.euregio.de/eu/frameset/services/school/pdfs/brockhauszus_nl.pdf)

Bijl, R.V. e.a. (2005), *Integratiekaart 2005. De maatschappelijke integratie van migranten in de tijd gevolgd: trend- en cohortanalyses*, Den Haag: Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum.

Corten, R. & J. Dronkers (2005), 'Schoolprestaties van leerlingen uit de lagere strata op openbare, bijzondere en privé-scholen. Een cross-nationale test van de Coleman en Hoffer-these', *Pedagogische Studien*, p. 205-222.

Distelbrink, Marjolijn, Erna Hooghiemstra & Sander Smit (2005), *Allochtone gezinnen. Feiten en cijfers*, Den Haag: Nederlandse Gezinsraad.

Dominguez, Silvia Martinez, Sandra Groeneveld & Edwin Kruisbergen (2002), *Integratiemonitor 2002*, Rotterdam: Erasmus Universiteit.

Gijsberts, Mérove (2004), *Sociaal en Cultureel Rapport 2004. Hoofdstuk 3: Minderheden en integratie*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Hoeven, Lies van der (red.) & Willem Vroege (red.) (2004), *Jaarverslag leerplicht Den Haag schooljaar 2003/2004*, Den Haag: Gemeente Den Haag. Dienst Cultuur en Welzijn.

Kleijwegt, Margalith (2005), *Onzichtbare ouders. De buurt van Mohammed B.*, Zutphen: Plataan.

Kromhout, M. & M. van San (2003), *Schimmige werelden. Nieuwe etnische groepen en jeugdcriminaliteit*, Meppel: Boom Juridische Uitgevers.

Kuijer, A. e.a. (red.) (2005), *Nederlands vreemdelingenrecht*, Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.

Marks, Gary N. (2005), 'Accounting for immigrant non-immigrant differences in reading and mathematics in twenty countries', *Ethnic and racial studies*, p. 925-946.

Onderwijsraad (2001), *Met 't oog op onderwijsachterstanden. Studies bij het advies Wat 't zwaarst weegt. ... Een nieuwe aanpak voor het onderwijsachterstandenbeleid*, Den Haag: Onderwijsraad.

Onderwijsraad (2001), *Samen naar de taalschool. Advies*. Den Haag: Onderwijsraad.

Pool, Marina, Paul Geense & Nicole Lucassen (2005), *Allochtone gezinnen. Opvoeding van tieners*, Den Haag: Nederlandse Gezinsraad.

Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling (2003), *Inburgering. Educatieve opdracht voor nieuwkomer, overheid en samenleving*, Den Haag: Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling

Schnepf, Sylke Viola (2004), *How different are immigrants. A cross-country-survey analysis on educational achievement*, Hamburg: University of Hamburg.
(<http://www.lisproject.org/immigration/papers/Schnepf.pdf>)

Sociaal- en Cultureel Planbureau (2003), *Rapportage Minderheden 2003. Onderwijs, arbeid en sociaal-culturele integratie*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Steeg, M van der & D. Webbink (2006), *Voortijdig schoolverlaten in Nederland. Omvang, beleid en resultaten*. Den Haag: Centraal Planbureau.

Terlouw, M. & R.H. Bruggeman (2005), *Project GBA-Leerplicht. Eindrapportage*. Amstelveen: Sociale Verzekeringsbank.

Tesser, P.T.M., J.G.F. Merens & C.S van Praag (1999), *Rapportage minderheden. Postitie in het onderwijs en op de arbeidsmarkt*, Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau,

Veraart, J.A.P. (1996), *In vaders voetspoor. Jonge Turken op de arbeidsmarkt*. Amsterdam: Thesis Publishers.

Vermeulen, Ben (2005), 'Het recht op onderwijs in het kinderrechtenverdrag', *NJCM-Bulletin*, p. 775-784.

Verwey-Jonkerinstituut (2003), *Bronnenonderzoek integratiebeleid. Deelrapport 3. Resultaten van het integratiebeleid op het deelterrein van onderwijs*, Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Vroege, Willem e.a. (red.) (2005), *Jaarverslag leerplicht Den Haag schooljaar 2004/2005*, Den Haag: Gemeente Den Haag. Dienst Cultuur en Welzijn.

Westerbeek, K. & P. Wolfgram (1998), *Met vier jaar of later? Een onderzoek naar de leeftijd waarop kinderen voor het eerst naar school gaan*, Rotterdam: Centrum Educatieve Dienstverlening.

(http://www.cedgroep.nl/cedille/cont_tempstyle01.asp?id=19914&L=2)

Winter, J.B. e.a. (red.) (1998), *Migratie en Integratie. Tekst en toelichting*, Houten: Bohn Stafleu Van Loghum (losbl.).

Wortmann, S.F.M. & J. van Duijvendijk-Brand (2002), *Compendium van het personen- en familierecht*, Deventer: Kluwer.

Wijers, Marjan & Erna Hooghiemstra (red.) (2005), *Allochtone gezinnen. Juridische Positie*, Den Haag: Nederlandse Gezinsraad.

BIJLAGE 5

Overzicht van uitgebrachte adviezen

2002

- Vreemdelingen in bewaring (Advies 2002/01)
- VN-Vrouwenverdrag in relatie tot de positie van vreemdelingenvrouwen in het Nederlandse vreemdelingenrecht en vreemdelingenbeleid (Advies 2002/02)

2003

- Briefadvies Afschaffing driejarenbeleid
- Buitenlandse documenten en de toepassing van DNA-identificatie in het Nederlandse vreemdelingenbeleid (Advies 2002/03)
- Vreemdelingenbeleid en terrorismebestrijding (Advies 2003/04)
- Briefadvies Nederlands voorzitterschap EU 2004
- Kinderen en de asielpraktijk (Advies 2003/05)

2004

- Regulering en facilitering van arbeidsmigratie (Advies 2004/06)
- Briefadvies Eenmalige bijzondere maatregel c.a.
- Voorbij de horizon van 'Amsterdam' (Advies 2004/07)
- Naar één snelle en zorgvuldige asielprocedure (Advies 2004/08)
- Inburgeringseisen als voorwaarde voor verblijf in Nederland (Advies 2004/09)
- Terugkeer: de internationale aspecten (Advies 2004/10)
- Van Contourennota naar Inburgeringswet (Advies 2004/11)
- Briefadvies motie Dittrich c.s., alfabetiseringseisen t.a.v. migrerende partners

2005

- Terugkeer, de nationale aspecten (Advies 2005/12)
- Tegen de wil achtergebleven (Advies 2005/13)
- Briefadvies aanvullende vragen advies ACVZ 'Tegen de wil achtergebleven'
- Openbare orde en verblijfsbeëindiging (Advies 2005/14)
- Tot het huwelijk gedwongen (Advies 2005/15)
- Toelating en verblijf voor religieuze doeleinden (Advies 2005/16)
- Briefadvies vragen advies ACVZ 'Toelating en verblijf voor religieuze doeleinden'

2006

- Briefadvies motie Dittrich c.s., tweede onderdeel

BIJLAGE 6

Summary

Introduction

Integration is one of the spearheads of the Balkenende II Cabinet. In order to promote integration, this Cabinet proposed a number of ambitious initiatives, including the introduction of a civic integration examination abroad for migrants who intend to stay in the Netherlands for a long-term period, as well as a Civic Integration Act which subjects large groups of newcomers and oldcomers to the obligation to integrate (this act is expected to become effective on 1 January 2007). While there is criticism in parliament regarding the specific legal and implementation aspects of the law, the promotion of integration receives strong support from all political parties.

Social phenomena, which seem to stand in the way of integration, may therefore count on increased political attention. This recommendation concerns one such phenomena. Parliament has regularly voiced concerns regarding the schooling of children born in the Netherlands in their parents' country of origin. The political discussion has focused particularly on the Turkish and Moroccans populations in the Netherlands. According to the politicians, children are frequently sent back to their country of origin for temporary schooling, leading to substantial learning disadvantages.

Application for recommendation

Following a number of political discussions, the Minister for Immigration and Integration decided to ask the Advisory Committee on Aliens Affairs (ACVZ) to provide a recommendation on the phenomenon of schooling children of foreign heritage in the country of origin. She asked the commission to investigate the scope of the phenomenon, to describe the parents' motivations, to assess the implications for integration and, if the committee thought necessary, to suggest measures to fight the phenomenon.

Scope

The ACVZ hereby presents its recommendation in response to the minister's request. The committee has attempted to describe the phenomenon in figures. It commissioned a study into the motivations involved and talked to a number of experts to map out the effects on education and integration. Eventually, these activities led to the conclusion that schooling children born in the Netherlands in the country of origin is a limited phenomenon, which, moreover, seems to be occurring less and less. The ACVZ estimates that a few thousand children are temporarily sent abroad every year to go to school there. It seems that it concerns less than one percent of all pupils of foreign heritage in the Netherlands.

Motivation

The ACVZ commissioned a study into the motivation of people of Turkish and Moroccan descent living in the Netherlands to temporarily enrol their children in a school in their country of origin. Their motivations vary, and often there are several reasons. Usually, the parents involved believe that the educational system in the Netherlands fails to meet their needs or the needs of their children. There is no education in the language and culture of the country of origin. There is too little order and discipline in school, and these parents also believe that there is too little attention for pupils of foreign heritage, with too many pupils being referred to lower forms of advanced education. Also, the negative climate towards persons of foreign heritage is given as a reason. Sometimes, children who threaten to get out of control are sent back to their country of origin, while girls may also be sent back to care for family members.

The parents' view does not always correspond with the facts. It has been demonstrated, for example, that school advice to pupils of foreign heritage tends to be too high rather than too low in many cases, while schools with a large number of pupils of foreign heritage receive extra funds. On the other hand, the image of the hardened climate towards foreign nationals in the Netherlands is confirmed by research carried out by the Social and Cultural Planning Office.

Effects

No dedicated research has been carried out into the effects of temporary schooling abroad as to educational performance, career progression, or social participation of people of foreign heritage. It is a known fact, however, that the Turkish and Moroccans who enjoyed some of their education in their country of origin before moving to the Netherlands, perform considerably less in education than those who were born here. Also, the percentage of school dropouts of the intermediate generation (who immigrated between the ages of six and eighteen) exceeds that of those of the second generation. Following (some of the) education in the country of origin affects educational performances negatively. However, depending on personal capabilities and the educational level of the education taken abroad, a student may be able to overcome any disadvantage and catch up with his classmates. The study, which was commissioned by the ACVZ, presents a number of positive stories about Turks and Moroccans, who received temporary schooling in their country of origin. Also, the outcome presented by the *Stichting voor Vluchteling-Studenten* UAF, which supports talented foreign nationals without prior Dutch education, shows that they can be successful in our society.

It all depends very much on individual circumstances as to whether or not a temporary stay abroad affects integration positively or negatively. Various factors play a role in this, says the ACVZ, such as the level of education and the social-economic position of the parents, a child's prior education and personality, the age at which it moves abroad, the duration of the stay abroad, the level of education enjoyed, the degree of contact with Dutch society during the stay in the country of origin and the manner of reintegration in the Netherlands.

Does the government need to intervene?

The ACVZ comes to the conclusion that the phenomenon of temporary education in the country of origin does not require intensive government invention as it concerns only a limited number of people. At the individual level, there are pupils whose disadvantaged position is only increased by their absence, while others will enjoy a better future in the Netherlands, partly thanks to their stay abroad. In short, positive effects are as likely as negative ones.

Attending education in the country of origin is a normal phenomenon that suits the phase of integration in which many groups of foreign heritage, including the Turks and Moroccans, find themselves. Where they used to orientate themselves mostly on their country of origin, most residents have now firmly planted their feet in Dutch soil. This does not mean that traditions from the country of origin lose their relevance. All parents – be they of foreign or of Dutch heritage – believe their children are neglecting their traditions. In times of transition, like the one in which we are finding ourselves in, some parents still prefer to immerse their children in their ‘own’ language and culture without this implying a choice that goes against Dutch society. It is a phenomenon that is expected to lose momentum as time goes by.

This does not mean that there is nothing we can do to counteract any negative effects associated with attending a school abroad for some of the children. The ACVZ names a few possibilities:

- Better information on the Dutch education system may prevent parents from deciding to send their children to the country of origin for the wrong reasons.
- Children who go to school abroad should be stimulated to keep their knowledge of the Dutch language up to standard, and to maintain their bonds with Dutch society. Through the worldwide popularity and accessibility of the Internet, the options to do so are becoming increasingly greater.
- Schools should be stimulated to stay in touch with their former pupils abroad and provide them with educational material from the Dutch curriculum. In return, contacts between the class and the youngster abroad could provide a creative contribution to the knowledge Dutch youngsters (and teachers) have about life in other countries.
- In some cases, youngsters are sent back forcefully and they are right to fear that this will harm their future perspectives; for example in a situation where education is of poor quality or if children get no education at all, because the child is assigned a caring role in the family or may even be married off. The Care Advice Teams (*Zorg Advies Teams*) to be set up in the Dutch schools will need to be alert to these situations.
- It remains to be seen to which extent pupils who are put at a disadvantage due to a stay abroad, will receive extra attention in the Dutch educational system. The Cabinet is currently taking intensive measures to prevent children from dropping out of school. It is very possible indeed that attending a school abroad temporarily may be an indicator of an increased risk of leaving school early. If that is the case, preventive and curative measures should also extend to cover this group of children. Also, we might consider to what extent the *schakelklassen* (switch classes) to be set up for children with a learning deprivation could open up to take on children who ended up in this position following schooling abroad.

The minister asked ACVZ, amongst other things, to consider implementing legal measures in terms of foreign national legislation. The ACVZ does not think it is necessary to tighten up regulations concerning transferral of the main residence, breaking up the family union or re-entry. Besides, measures like these would not be effective: the study shows that the group targeted by this recommendation is largely 'immune', as these youngsters usually have Dutch nationality. Also, the ACVZ does not consider a separate obligation to integrate necessary for this group, quite apart from the question of whether or not this would be legally feasible.